

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Terezie Leščinská

**Rodina fungující jako rodinná alternativní ústavní péče
a její vliv na vzájemné soužití jejích členů**

Olomouc 2016

Vedoucí práce: Mgr. Dagmar Pitnerová Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Rodina fungující jako rodinná alternativní ústavní péče a její vliv na vzájemné soužití jejích členů*“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí diplomové práce a za použití pramenů uvedených v závěru diplomové práce.

Ve Zbýšově dne 18. 4. 2016

.....

Bc. Terezie Leščinská

Poděkování

Chtěla bych poděkovat paní Mgr. Dagmar Pitnerové Ph.D. za odborné vedení a cenné rady při tvorbě mé diplomové práce. Také velmi děkuji zaměstnancům Fondu ohrožených dětí Klokánek za možnost provedení výzkumného šetření a poskytnutí cenných informací sloužící jako podklad k praktické části.

V neposlední řadě děkuji své rodině a přátelům za podporu během celého studia.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Terezie Leščinská
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Dagmar Pitnerová Ph.D.
Rok obhajoby:	2016

Název práce:	Rodina fungující jako rodinná alternativní ústavní péče a její vliv na vzájemné soužití jejích členů
Název v angličtině:	The family who works as alternative institutional care and her influence to mutual coexistence her family members
Anotace práce:	<p>Diplomová práce se zabývá rodinnou alternativní ústavní péčí a jejím vlivem na vzájemné soužití jejích členů. Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část se věnuje současnému systému sociálně – právní ochrany dětí v České republice, náhradní rodinné péči, ústavní výchově a rodinné alternativní ústavní péči Klokánek.</p> <p>V praktické části bylo zvoleno kvalitativní výzkumné šetření. Formou případových studií je poukázáno na problematiku ohrožených dětí a prostřednictvím rozhovorů se zaměstnanci zařízení je přiblížen jejich pohled na práci v Klokánku.</p>
Klíčová slova:	Ústavní výchova, náhradní rodinná péče, ohrožené dítě, sociálně – právní ochrana dětí
Anotace v angličtině:	<p>This diploma thesis deals with the topic of the family alternative institutional care and its influence on its members' coexistence.</p> <p>The thesis consists of a theoretical and a practical part. The theoretical part concerns current system of social and legal protection of children in the Czech republic, substitute family care, institutional education and family alternative institutional care Klokánek.</p> <p>The practical part analyses qualitative research that was carried out in the form of case studies. The studies point at the problemacy of children in danger and Klokánek employees give their opinion of their job in interviews.</p>
Klíčová slova v angličtině:	institutional education, substitute family care, child in danger, social and legal protection of children

Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Rozhovor s vedoucí zařízení Klokánek Příloha č. 2: Rozhovor s „denní tetou“ v Klokánku Příloha č. 3: Rozhovor s „denním strýcem“ v Klokánku
Rozsah práce:	77
Jazyk práce:	český

OBSAH

ÚVOD.....	7
1 SOUČASNÝ SYSTÉM SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ V ČR.....	9
1.1 Legislativní vymezení.....	9
1.2 Orgány sociálně právní ochrany dětí.....	14
1.3 Obecní úřad obce s rozšířenou působností.....	16
2 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE.....	25
2.1 Příčiny umístění dítěte do náhradní rodinné péče.....	25
2.2 Typy náhradní rodinné péče.....	26
3 ÚSTAVNÍ VÝCHOVA.....	31
3.1 Systém náhradní výchovné péče.....	32
3.2 Důvody pro umístění dítěte do ústavní výchovy.....	33
3.3 Zařízení ústavní výchovy.....	34
4 RODINNÁ ALTERNATIVNÍ ÚSTAVNÍ PÉČE KLOKÁNEK.....	39
4.1 Zaměstnanci Klokánku.....	41
4.2 Výhody Klokánku oproti ústavnímu zařízení.....	43
5 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	46
5.1 Hlavní a dílčí cíle výzkumného šetření.....	46
5.2 Metodologie, charakteristika cílové skupiny a organizace výzkumného šetření.....	46
5.3 Výsledky výzkumného šetření.....	49
5.4 Závěr výzkumného šetření.....	66
ZÁVĚR.....	69
SEZNAM POUŽITÝCH ODBORNÝCH ZDROJŮ.....	71
SEZNAM POUŽÍVANÝCH ZKRATEK.....	76
SEZNAM PŘÍLOH.....	77

ÚVOD

„Rodina je místem lásky a života.

Místem, kde láska rodí život.“

Jan Pavel II.

Obrázek č.1: Rodina (Zdroj: vlastní)

Jak už napovídá tento citát, rodina zaujímá velmi důležité místo v životě každého z nás. Bohužel, ne všechny děti mají štěstí vyrůstat v harmonické rodině a s rodiči, kteří jim poskytnou náležitou lásku a péči. Dětem, které se ocitnou v situaci, která ohrožuje jejich zdraví a život, slouží zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Jedním z takových zařízení je Klokánek – rodinná alternativní ústavní péče, který je provozován v bytě zaměstnanců Fondu ohrožených dětí.

Tématem diplomové práce je *„Rodina fungující jako rodinná alternativní ústavní péče a její vliv na vzájemné soužití jejích členů“*. Toto téma jsem si vybrala proto, že se s touto rodinou osobně znám a zaujalo mě jejich nadšení pro tuto práci. Prostřednictvím diplomové práce jsem se tedy mohla nejen já, ale i laická veřejnost blíže seznámit s fungováním zařízení Klokánek a se vzájemným soužitím jeho členů.

Hlavním cílem práce je popsat formy náhradní rodinné péče v České republice a prostřednictvím výzkumného šetření zkoumat rodinnou alternativní péči Klokánek. K tomu, aby byl naplněn hlavní cíl, je třeba nejprve splnit tyto dílčí cíle:

- Charakterizovat legislativní systém v oblasti sociálně – právní ochrany dětí v ČR
- Popsat úkoly státních institucí v oblasti sociálně – právní ochrany dětí v ČR

- Poukázat na problematiku ohrožených dětí.

Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V teoretické části práce je přiblížen současný systém sociálně - právní ochrany dětí a jeho legislativní vymezení a popsány funkce orgánů sociálně – právní ochrany dětí a obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Pokud je biologická rodina pro dítě patologická, je dítě umístěno do jedné z forem náhradní rodinné péče. Tyto formy jsou uvedeny ve druhé kapitole spolu s příčinami umístění dětí do náhradní rodinné péče. Stává se, že není nalezena vhodná náhradní rodina pro dítě, tudíž se musí přistoupit k možnosti umístění dítěte v ústavní nebo ochranné výchově. Proto třetí kapitola popisuje systém ústavní výchovy, důvody pro umístění dítěte do ústavní výchovy a stručně jsou charakterizována zařízení ústavní výchovy. Poslední kapitola je věnovaná rodinné alternativní ústavní péči Klokánek.

V praktické části jsou pomocí kvalitativního výzkumného šetření popsány případové studie dětí, umístěných v tomto zařízení, a je zdůrazněna nezastupitelnost rodinného Klokánku nad ústavním zařízením, neboť zde mohou děti poznat hodnoty skutečné rodiny. Doplnkovou metodou výzkumného šetření byly rozhovory se zaměstnanci Klokánku, prostřednictvím nichž je přiblížen jejich pohled na práci v tomto zařízení.

Touto problematikou se u nás zabývá např. Oldřich MATOUŠEK, Zdeněk MATĚJČEK, Jiří DUNOVSKÝ. Ze zahraničních autorů jsou to např. Mary Edna HELFER, Ruth S., KEMPE, Richard D. KRUGMAN.

1 Současný systém sociálně – právní ochrany dětí v ČR

Ochrana dítěte a zajišťování jeho práv je upravena v různých právních odvětvích a v právních předpisech v oblasti rodinné právní, sociální, školské, zdravotní, daňové, občanskoprávní, trestní a také ve smlouvách mezinárodních. V této kapitole budou shrnuty stávající závazné dokumenty, týkající se sociálně-právní ochrany dětí a opatření v rámci systému sociálně právní ochrany dětí v České republice. Základním právním předpisem v České republice je zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů a občanský zákoník č. 89/2012 Sb., v aktuálním znění.

1.1 Legislativní vymezení sociálně – právní ochrany dětí

Pokud se rodiče nemohou o své děti z nějakých důvodů, starat, péči nezvládají, nebo ji ani nechtějí vykonávat, je povinností státu, zajistit těmto dětem bezpečí a péči. Tato péče je zajišťována prostřednictvím sociálně – právní ochrany dětí, které je v České republice věnována velká pozornost. (Bubleová, Vránová, 2010, s. 5)

Sociálně-právní ochrana dětí je součástí systému moderní sociální politiky. Je jednou z oblastí naplňování lidských práv a také projevem odpovědnosti státu za péči a ochranu potřebných. Stát je odpovědný za právní podmínky sociálně-právní ochrany, tvorbu příslušných právních dokumentů a organizaci systému sociálně-právní ochrany, koordinaci a metodické vedení výkonu sociálně – právní ochrany. (Pemová, Ptáček, 2012, s. 28, 29)

Novotná (2014, s. 25) uvádí že: *„Zajištění práva dítěte na život, jeho příznivý vývoj, rodičovskou péči a život v rodině, identitu dítěte, svobodu myšlení, svědomí a náboženství, na vzdělání, zaměstnání, zahrnuje také ochranu dítěte před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním a vykořisťováním, a proto také úvodní ustanovení zákona zvýrazňuje sanaci rodiny.“*

Hlavním hlediskem poskytování sociálně-právní ochrany dětí je zájem, prospěch a blaho dítěte. Ochrana dítěte a zajišťování jeho práv garantuje stát, který tuto službu poskytuje až na výjimky bezplatně všem dětem do osmnácti let, které se nacházejí na území České republiky a ocitly se v ohrožení života a zdraví. Základním cílem je sanace rodiny se snahou vytvářet takové podmínky, aby ohrožené dítě mohlo být nadále vychováváno ve svém přirozeném prostředí. (Novotná, Burdová, 2007, s. 17)

Listina základních práv a svobod (dále jen „Listina“), č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů, která je součástí ústavního pořádku České republiky. **Článek 3** hovoří právech, které se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení. Dle **článku 6** má každý právo na život, který je hoděn ochrany již před narozením. A nikdo nesmí být zbaven života. Stejně tak se nepřipouští trest smrti. **Článek 10** sděluje, že každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno, a rovněž vymezuje právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života. **Článek 32** uvádí, že rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona a je zaručena zvláštní ochrana dětí a mladistvých. Dětem, ať již narozeným v manželství, či mimo ně, se zaručují stejná práva. Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů a děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona. Dále je garantována pomoc rodičům, kteří pečují o děti. Hlava pátá Listiny upravuje právo na soudní a jinou právní ochranu.

Ústava České republiky, č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů, uvádí v článku 4, že základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci. Článek 10 říká, že ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána, jsou bezprostředně závazné a mají přednost před zákonem.

Předmětem **Úmluvy o právech dítěte** jsou práva a ochrana dítěte. Úmluva byla přijata Valným shromážděním Organizace spojených národů. Česká a Slovenská federativní republika ji ratifikovaly 6. února 1991 a je uveřejněna ve Sbírce zákonů jako sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb. Mezi tato práva patří svoboda myšlení, svědomí a náboženství, ochrana před všemi formami týrání, zanedbávání, vykořisťování či ohrožování, zabezpečení práva na vzdělání, soukromí, řádnou výživu, na život v rodině a rodičovskou péči, včetně práva na vlastní identitu. V článku 20 je popsáno, že pokud je dítě dočasně nebo trvale zbavené svého rodinného prostředí a nemůže být ponecháno v tomto prostředí, má právo na ochranu a pomoc poskytovanou státem. A to ve formě zajištění náhradní péče, kdy je nutno brát ohled na

kontinuitu ve výchově dítěte a na jeho etnický, náboženský, kulturní a jazykový původ. Článek 21 se zabývá institutem osvojení, jeho zabezpečením, a právním postavením.

Úmluva zahrnuje práva občanská, politická, ekonomická, sociální a kulturní, které lze vymezit na **právo na život a přežití** (právo na přiměřenou životní úroveň, včetně bydlení, zajištění potravy a zdravotní péče), **právo na osobní rozvoj** (právo na vzdělání, svobodu myšlení a náboženství, právo na přístup k informacím, právo na hru a zábavu), **právo na ochranu** proti všem druhům krutosti, ubližování, vykořisťování, oddělení od rodiny a **právo na účast**, tj. právo svobodně vyjádřit své názory a mít slovo v záležitostech týkajících se jeho osoby.

Deklarace práv dítěte, přijatá VS OSN 20. listopadu 1959, deklaruje, že dítě pro svou tělesnou a duševní nezralost potřebuje zvláštní záruky, péči a zvláštní právní ochranu před narozením i po něm, že lidstvo je povinno dát dětem to nejlepší, co jim může dát.

Opatření na podporu rodin, ve kterých je zajišťována náhradní rodinná péče dětem, které nemohou vyrůstat ve vlastní rodině, jsou zahrnuta v **Koncepci péče o ohrožené děti a děti žijící mimo vlastní rodinu**. Toto opatření spočívá zejména v podpoře náhradních rodin formou poradenství, konzultací, vytváření podpůrné sítě a rozšiřování nabídky pomoci ze strany státních orgánů i neziskových organizací. (MPSV, 2006)

Občanský zákoník 89/2012 Hlava II. uvádí, že rodiče mají práva a povinnosti, které spočívají v péči o dítě a zahrnují zejména péči o jeho zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, ochranu dítěte, udržování osobního kontaktu s dítětem, zajišťování jeho výchovy a vzdělání, určení místa jeho bydliště, jeho zastupování a spravování jeho jmění; vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit jen soud.

Zákon 359/1999 sb. o sociálně – právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů vymezuje sociálně – právní ochranu dětí jako: „*Ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění, působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny, zabezpečení náhradního*

rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychovááno ve vlastní rodině.“

Podle zákona č. 359/1999 o SPOD, náleží sociálně-právní ochrana dítěti, které:

- má trvalý pobyt,
- má povolen trvalý pobyt nebo je hlášeno k pobytu na území České republiky po dobu nejméně 90 dnů,
- podalo žádost o udělení mezinárodní ochrany na území České republiky a je oprávněno zde trvale pobývat,
- pobývá s rodičem, který podal žádost o udělení mezinárodní ochrany nebo oprávnění k pobytu pro poskytnutí dočasné ochrany na území České republiky, nebo které pobývá na základě uděleného oprávnění k pobytu za účelem dočasné ochrany na území České republiky podle zvláštního právního předpisu,
- pobývá s rodičem, který na území České republiky pobývá na základě potvrzení o strpění pobytu na území České republiky podle zvláštního právního předpisu nebo který je azylantem anebo osobou požívající doplňkové ochrany, nebo
- je azylantem nebo osobou, která užívá doplňkovou ochranu.

Dále se podle tohoto zákona sociálně - právní ochrana zaměřuje zejména na děti:

- kterým rodiče zemřeli, neplní povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti, nebo nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti,
- které byly svěřeny do výchovy jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, pokud tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřeni dítěte do její výchovy,
- které žijí tak, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, jsou ohroženy závislostí, žijí se prostitutací, spáchaly trestný čin nebo, jde-li o děti mladší než patnáct let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití,
- které se opakovaně dopouští útěků od rodičů nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovídajících za výchovu dítěte,

- na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo je podezření ze spáchání takového činu,
- které jsou na základě žádostí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte opakovaně umístovány do zařízení zajišťujících nepřetržitou péči o děti nebo jejich umístění v takových zařízeních trvá déle než 6 měsíců,
- které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami,
- které jsou žadateli o udělení mezinárodní ochrany, azylanty nebo osobami požívajícími doplňkové ochrany, a které se na území České republiky nacházejí bez doprovodu rodičů nebo jiných osob odpovědných za jejich výchovu,
- pokud tyto skutečnosti trvají po určitou dobu nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí nebo jsou anebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí. (zákon č. 359/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů)

Hlavním principem právní úpravy sociálně-právní ochrany dětí je nejlepší zájem, prospěch, blaho dítěte a jeho ochrana do 18let. Ta je poskytována bezplatně bez jakýchkoli diskriminačních hledisek, tzn. bez ohledu na barvu pleti, pohlaví, jazyk, náboženská vyznání, politické smýšlení a také není k národnostnímu, etnickému či sociálnímu původu rodiny či dítěte. Dalším důležitým principem, který se v oblasti SPOD, dostává do popředí, je sanace rodin. (Novotná, Fejt, 2009, s. 17)

Současný systém sociálně-právní ochrany dětí můžeme charakterizovat jako systém garantovaný centrálně, ale provozovaný lokálně. Sociálně - právní ochrana dětí je garantovaná státem, ale je vykonávána sociálními pracovníky na místní úrovni v přenesené působnosti. Garance státu poskytuje záruku, že bude ohroženým dětem zaručen rovný přístup. Výkon sociálně-právní ochrany na lokální úrovni je zase velmi významný z toho důvodu, že při poskytování sociálně- právní ochrany je důležitá osobní znalost dítěte, jeho rodiny i místní komunity a zároveň také pravidelný kontakt s dítětem a jeho rodinou a navázanými sociálními službami. (Pemová, Ptáček, 2012, s. 27)

Hlavním kritériem sociálně – právní ochrany dětí je nejlepší zájem prospěch a blaho dítěte. Rodina je vnímána jako přirozené prostředí pro dítě, ale pokud biologická rodina nějakým způsobem selže ve svých funkcích, je dítěti hledána náhradní rodina.

Orgány sociálně – právní ochrany dětí v takovém případě přebírají funkci opatrovníka dítěte a snaží se, aby byla situace vyřešena ku prospěchu dítěte co nejdříve. Není – li možné, aby se dítěte ujal někdo z příbuzných, je dítě umístěno na dobu nezbytně nutnou do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (např. Klokánek) nebo do ústavního zařízení (např. dětský domov, kojenecký ústav). Toto řešení je však provizorní pomoc ze strany státních i nestátních organizací, aby se dítě mohlo vrátit co nejdříve do své původní rodiny. (Bubleová, Vávrová, 2010, s. 5)

1.2 Orgány sociálně - právní ochrany dětí

Sociálně-právní ochranu zajišťují orgány sociálně-právní ochrany (OSPOD), kterými jsou podle § 4 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí:

- a) Obecní úřady obcí s rozšířenou působností,
- b) Obecní úřady a újezdní úřady; ustanovení tohoto zákona o obecních úřadech se vztahují i na újezdní úřady,
- c) Krajské úřady,
- d) Ministerstvo práce a sociálních věcí,
- e) Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí,
- f) Úřad práce České republiky – krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu

Sociálně-právní ochranu dále zajišťují *obce v samostatné působnosti, kraje v samostatné působnosti, komise pro sociálně-právní ochranu dětí, další právnické a fyzické osoby, jsou-li výkonem sociálně-právní ochrany pověřeny.*

Zákon o SPOD §9a, článek 3 uvádí, že orgány sociálně-právní ochrany, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a pověřené osoby jsou povinny se řídit při výkonu sociálně-právní ochrany standardy kvality sociálně-právní ochrany, které jsou kritérii určujícími úroveň kvality poskytování sociálně- právní ochrany.

Standardy kvality sociálně-právní ochrany obsahují principy a bodové hodnocení výkonu sociálně-právní ochrany, standardy sociální práce s klientem, standardy personálního a organizačního zajištění výkonu sociálně-právní ochrany, technicko - provozní zajištění sociálně-právní ochrany.

Obecní úřady obcí s rozšířenou působností (OÚ ORP) mají možnost bezprostředně sledovat ochranu práv dítěte a včas učinit potřebná opatření se znalostí

problému a místních podmínek. Proto jim zákon ukládá nejvíce povinností v ochraně dětí a pomoci rodičům a dalším osobám, které jsou odpovědné za výchovu dětí. *Komise pro sociálně právní ochranu dětí* (dále také jen „komise“), která je zřizována starostou obce s rozšířenou působností, jako **zvláštní orgán obce**, je určena pouze k výkonu přenesené působnosti na úseku sociálně-právní ochrany dětí. Úkolem komise podle zákona o SPOD je například koordinovat výkon sociálně právní ochrany na území správního obvodu obce s rozšířenou působností, navrhopvat a posuzovat sociálně preventivní programy na ochranu dětí, či posuzovat jednotlivé případy provádění sociálně právní ochrany dětí a vydávat k nim stanoviska, pořádat případové konference.

Do působnosti **krajských úřadů** patří téměř celý proces zprostředkování náhradní rodinné péče, rozhodování o udělení pověření k výkonu sociálně právní ochrany dětí fyzickými a právníckými osobami a rozhodování o státním příspěvku pro zřizovatele zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Ve vztahu k obecním úřadům a obecním úřadům obcí s rozšířenou působností plní krajské úřady funkci nadřízeného kontrolního orgánu a funkci odvolacího orgánu příslušného pro přezkum rozhodnutí vydaných obecními úřady a obecními úřady obcí s rozšířenou působností ve správním řízení.

Do působnosti **Ministerstva práce a sociálních věcí** (dále jen „ministerstvo“), patří obecně péče o rodinu a ohrožené děti. Pečuje o náležitou právní úpravu v této oblasti a v rámci zákona řídí výkon státní správy na úseku sociálně-právní ochrany dětí vydáváním právních předpisů a směrnic. Ministerstvo rovněž vykonává funkci kontrolního a odvolacího orgánu ve vztahu ke krajským úřadům, vede celostátní evidenci fyzických a právníckých osob pověřených výkonem sociálně-právní ochrany dětí.

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně (dále jen „Úřad“) je správním úřadem s celostátní působností, který má v kompetenci řešení otázek ochrany dětí ve vztahu k cizině. Úřad byl zřízen zákonem o SPO a je podřízen ministerstvu. (MPSV [online], 2013)

Zde jsme si stručně vymezili činnosti jednotlivých orgánů sociálně – právní ochrany dětí a nyní se blíže seznámíme s kompetencemi obecního úřadu obce s rozšířenou působností.

1.3 Obecní úřad obce s rozšířenou působností (OÚ ORP)

Zákon č. 359/1999 Sb. o SPOD, ve znění pozdějších předpisů, uvádí tyto kompetence obecního úřadu obce s rozšířenou působností:

V rámci **preventivní a poradenské činnosti** je povinen:

- sledovat nepříznivé vlivy působící na děti a zjišťovat příčiny jejich vzniku,
- činit opatření k omezování působení nepříznivých vlivů na děti,
- pravidelně vyhodnocovat situaci dítěte a jeho rodiny, a to zejména z hlediska posouzení, podle druhu a rozsahu opatření nezbytných k ochraně dítěte, a poskytovat pomoc rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte,
- zpracovat na základě vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny individuální plán ochrany dítěte, který vymezuje příčiny ohrožení dítěte, stanoví opatření k zajištění ochrany dítěte, stanoví časový plán pro provádění těchto opatření, a to ve spolupráci s rodiči nebo jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte, dítětem a odborníky, kteří se podílejí na řešení problému dítěte a jeho rodiny,
- pořádat případové konference pro řešení konkrétních situací ohrožených dětí a jejich rodin, a to ve spolupráci s rodiči a jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte a dalšími přizvanými osobami, jako jsou zástupci školských zařízení, zdravotnických zařízení, orgánů činných v sociální oblasti, orgánů policie, státních zástupců, odborných pracovníků v oblasti náhradní rodinné péče, poskytovatelů sociálních služeb a pověřených osob.

Při poradenské činnosti:

- pomáhá rodičům při řešení výchovných problémů, které souvisí s péčí o dítě
- poskytuje nebo zprostředkovává rodičům poradenství při výchově a vzdělávání dítěte a při péči o dítě zdravotně postižené,
- pořádá přednášky a kurzy zaměřené na řešení výchovných, sociálních a jiných problémů souvisejících s péčí o dítě a jeho výchovou,
- poskytuje osobám vhodným stát se osvojiteli nebo pěstouny poradenskou pomoc související s osvojením dítěte nebo svěřením dítěte do pěstounské péče, zejména v otázkách výchovy dítěte,
- poskytuje pomoc při uplatňování nároku dítěte na výživné a při vymáhání plnění vyživovací povinnosti k dítěti, včetně pomoci při podávání návrhu soudu

a spolupracuje zejména s orgány pomoci v hmotné nouzi, povinnými osobami, orgány činnými v trestním řízení a soudy. (zák. o SPOD)

Obecní úřad obce s rozšířenou působností může uložit rodičům povinnost využít odbornou poradenskou pomoc, pokud ji rodiče nezajistili, ačkoliv dítě takovou pomoc nezbytně potřebuje a byla předtím OÚ ORP doporučena. (zák. o SPOD)

OÚ ORP je povinen poskytnout rodiči pomoc po umístění dítěte do zařízení pro výkon ústavní výchovy, nebo do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Pomáhá zejména v uspořádání rodinných poměrů, které by umožnily návrat dítěte zpět do rodiny, při řešení životní a sociální situace, včetně hmotné úrovně rodiny, v pomoci při spolupráci s orgány sociálního zabezpečení a za tím účelem také zprostředkuje rodiči odbornou poradenskou pomoc. (zák. o SPOD)

V rámci **výchovných opatření** OÚ ORP může:

- napomenout vhodným způsobem dítě, rodiče, popř. jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, nebo toho, kdo narušuje řádnou péči o dítě,
- stanovit nad dítětem dohled a provádět jej za součinnosti školy, popřípadě dalších institucí a osob, které působí zejména v místě bydliště nebo pracoviště dítěte,
- uložit dítěti, rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte omezení bránící působení škodlivých vlivů na výchovu dítěte, zejména zákaz určitých činností, návštěv určitých míst, akcí nebo zařízení nevhodných vzhledem k osobě dítěte a jeho vývoji, nebo
- uložit dítěti, rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte povinnost využít odbornou poradenskou pomoc. (zák. o SPOD)

Pokud se jedná o **opatření na ochranu dětí** OÚ ORP podává návrh soudu:

- na rozhodnutí, zda je třeba souhlasu rodiče k osvojení dítěte,
- na omezení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti anebo omezení nebo pozastavení jejího výkonu,
- na nařízení ústavní výchovy, nebo její prodloužení či zrušení,

- na svěřeni dítěte do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, na prodloužení doby trvání nebo na zrušení rozhodnutí o svěřeni dítěte do tohoto zařízení,
- na svěřeni dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu a jeho zrušení,
- na nařízení výchovného opatření, na prodloužení doby trvání tohoto výchovného opatření nebo na jeho zrušení,
- na přemístění dítěte do jiného zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy,
- na pozastavení výkonu povinnosti a práva péče o dítě u nezletilého rodiče,
- na zachování povinnosti a práva péče o dítě a osobního styku s dítětem u rodiče, který je omezen ve svéprávnosti,
- na zbavení práva rodiče dát souhlas k osvojení nebo dalších povinností a práv osobní povahy, zbavil-li soud rodiče rodičovské odpovědnosti. (zák. o SPOD)

Před podáním návrhu soudu je OÚ ORP povinen projednat s rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte důvody, pro které má dojít nebo došlo k podání návrhu soudu, srozumitelně a prokazatelně je poučit o jejich právech a povinnostech vyplývajících z rodičovské odpovědnosti a důsledcích neplnění těchto povinností. (zák. o SPOD)

Pokud se dítě ocitne ve stavu nedostatku řádné péče anebo je-li jeho život, normální vývoj nebo jeho jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo narušen, je obecní úřad obce s rozšířenou působností povinen podat neprodleně návrh soudu na vydání předběžného opatření.

To je také vydáno, jestliže je dítě vystaveno tělesnému nebo duševnímu násilí ze strany rodiče nebo jiné osoby, která žije s dítětem ve společné domácnosti. (zák. o SPOD)

Při svěřeni dítěte do výchovy jiné osoby je OÚ ORP povinen:

- poučit rodiče o možných důsledcích neprojevení opravdového zájmu o dítě,
- poskytnout rodiči spolu s poučením poradenství a pomoc,
- vykonávat na žádost soudu dohled nad úspěšností osvojení,
- sledovat vývoj dětí, které byly svěřeny do výchovy jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte a vývoj dětí v předpěstounské péči.

Při zprostředkování osvojení a pěstounské péče OÚ ORP vyhledává děti vhodné k osvojení nebo svěřením do pěstounské péče a fyzické osoby, které jsou vhodné stát se osvojiteli nebo pěstouny a vede spisovou dokumentaci o dítěti, které je osvojené nebo svěřené do pěstounské péče a o žadateli. (zák. o SPOD)

V rámci ústavní a ochranné výchovy OÚ ORP sleduje dodržování práv dítěte ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy, v domovech pro osoby se zdravotním postižením a v dětských domovech pro děti do 3 let věku a v obdobných zařízeních. Dále sleduje rozvoj duševních a tělesných schopností dětí, zda trvají důvody pro pobyt dítěte v ústavním zařízení. Zjišťuje, jak se vyvíjejí vztahy mezi dětmi a jejich rodiči. Dbá na to, aby byli v ústavním zařízení sourozenci umístěni společně. (zák. o SPOD)

Při **péči o děti vyžadující zvláštní pozornost** působí OÚ ORP proti opakovaným poruchám v chování a jednání dětí se zvláštní pozorností věnovanou pachatelům trestné činnosti, upozorňuje krajské úřady na potřebu pomáhat dětem, které ukončily školní docházku, při získávání možnosti pokračovat v další přípravě na povolání, zejména jde-li o děti propuštěné z ústavní výchovy, ochranné výchovy nebo výkonu trestu odnětí svobody. (zák. o SPOD)

V rámci **sociálně – právní ochrany dětí ve vztahu k cizině** OÚ ORP vydává zákonnému zástupci dítěte nebo jiné osobě odpovědné za výchovu dítěte pro účely uplatňování nároků dítěte na výživné vůči povinné osobě žijící v cizině potvrzení o tom, že dítě je naživu a nachází se v péči zákonného zástupce nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte.

Je povinen učinit opatření potřebná pro převzetí dítěte a současně sdělit zastupitelskému úřadu, kým bude dítě na území České republiky při návratu převzato; může též dohodnout, že dítě bude převzato v cizině. (zák. o SPOD)

Sociálně právní ochranu dětí ve zvláštních případech je OÚ ORP povinen učinit dítěti, které se ocitlo bez jakékoliv péče nebo jsou-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy nebo narušeny. (zák. o SPOD)

Uvedli jsme kompetence obecního úřadu obce s rozšířenou působností. V rámci organizační struktury je začleněn pod odbor sociálních věcí orgán sociálně – právní ochrany dítěte, který se zabývá ochranou **ohrožených dětí**. Protože je tato problematika velmi závažná a obsáhlá, mohla by být rozpracovaná v samostatné práci. Zde si uvedeme nejzávažnější formy ohrožení dítěte pouze stručně, neboť to považuji za nutné s ohledem k problematice této práce, mezi které se řadí zanedbávání, týrání, zneužívání neboli syndrom CAN. Tyto příčiny jsou častými důvody pro umístování dětí do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, proto zde budou stručně vymezeny.

Pojem „ohrožené dítě“ znamená, že je jeho zdraví a život nějakým způsobem ohroženo. Rozumíme tím nezletilou osobu vystavenou ohrožujícím situacím, zejména životnímu stylu rodiny a jejich příslušníků. Dítě si tuto situaci nevybírá samo, ale je do ní nedobrovolně vtaženo. Pro dítě je tak téměř nemožné, aby se dokázalo vymanit vlastními silami ze složité situace. (Kovařík in Matoušek, 2003, s. 201)

Pojem **syndrom CAN** (Child Abuse and Neglect) – syndrom poškození fyzického, psychického, sociálního stavu a vývoje dítěte, které vzniká v důsledku jakéhokoli nenáhodného jednání rodičů nebo jiné dospělé osoby, které je v dané společnosti hodnoceno jako nepřijatelné. Jde o celý soubor negativních důsledků špatného zacházení s dítětem. Může se jednat o aktivní ubližování nebo o nedostatečnou péči, kdy dítě trpí zanedbáváním jeho důležitých životních potřeb. Různé způsoby ubližování mohou vést k různým důsledkům. Rozlišují se tedy problémy vzniklé zanedbáváním dítěte, deprivací (tj. nedostatečným uspokojováním různých potřeb), týráním fyzickým či psychickým a sexuálním zneužíváním. Dítě nejčastěji poškozuji jeho rodiče, popř. další členové rodiny. (Vágnerová, 2004, s. 594)

Helfer, Kempe, Krugman (1997, s. 12) ve své knize uvádí, že týrání dítěte není fenoménem současné doby, ale objevovalo se již minulosti. Bylo však ukrýváno v soukromí rodin a nebyla mu věnována žádná péče. Ve starověku dokonce dítě nemělo právo na život do té doby, dokud mu nebylo uděleno prostřednictvím rituálu.

Zanedbávané dítě

„Zanedbávaným dítětem se míní dítě, jež se ocitá v situaci, kdy je akutně a vážně ohroženo nedostatkem podnětů důležitých k svému zdravému fyzickému i psychickému rozvoji.“ (Dunovský, 1995, s. 88) Může tedy jít o zanedbávání fyziologických (strava,

hygiena, ošacení, zdravotní péče...) a psychických potřeb (láska, ochrana, péče,...) Zanedbávání je dáno vnějšími a vnitřními podmínkami. Mezi vnější podmínky patří život dítěte v ústavních zařízeních, nízká ekonomická úroveň rodiny a postavení ve společnosti, osíření dítěte, závislost rodičů na návykových látkách, náročná povolání rodičů. Vnitřními podmínkami je myšlena celková osobnost vychovatele dítěte, která se může projevovat jako povahová nevypěstlost rodičů, nebo psychickým onemocněním či zdravotním postižením rodičů dítěte. (Špeciánová, 2003, s. 18)

Týrané dítě

„Míra utrpení dítěte rozhodně není odvozena pouze od počtu nebo závažnosti způsobených zranění na jeho těle. Větší bolest než bití nebo kopání může za určitých podmínek představovat psychické týrání.“ (Pöthe, 1996; in Vágnerová, 2012, s. 611)

Týrání dítěte lze rozdělit na fyzické (tělesné) a psychické (duševní, emocionální). Tělesné pak na aktivní a pasivní Mezi tělesné týrání aktivní lze zařadit bití, trhání vlasů, kopání, popálení, dušení, atd. vnějšími znaky jsou modřiny, odřeniny, popáleniny. Dítě je vystrašené a bojí se být s rodiči doma. Tělesné týrání pasivní je neuspokojování fyziologických potřeb dítěte (špatná a nedostatečná strava, hygiena apod. Do psychického týrání patří verbální útoky, ponižování, snižování sebevědomí a schopností dítěte, izolaci od okolního světa, záměrné vyvolávání strachu apod. Dítě si nevěří, stáhne se do sebe, snižuje se jeho sebedůvěra, naopak se může zvýšit jeho agresivita, špatná socializace, zapojení se do kolektivu. (Špeciánová, 2003, 20 - 21)

Sexuálně zneužívané dítě

Sexuální zneužívání dítěte, znamená vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu nebo činnosti.

Může mít tyto formy:

a) *bezdotyková*- telefonáty s erotickým obsahem, exhibicionismus, obnažování se před dítětem, zneužití dítěte pro pornografii

b) *dotyková*- osahávání, obtěžování, sexuální styk (Dunovský, Dytrych, Matějček, 1995, s. 19)

V případě zjištění ohrožení dítěte plánuje sociální pracovnice uspořádání **případové konference**.

„Případová konference je plánované a koordinované společné setkání klienta, jeho rodiny a všech, kteří pro ně představují, nebo mohou představovat, podpůrnou síť. Cílem setkání je výměna informací, zhodnocení situace dítěte a jeho rodiny, hledání optimálního řešení a plánování společného postupu, který povede k naplňování potřeb dítěte. Výstupem je individuální plán péče.“ (Manuál pro případové konference, [online] 2011, s. 9)

Matoušek (2008, s. 161) definuje případovou konferenci jako: *„poradu věnovanou diskusi o případu, jíž se účastní členové rodiny, případně další blízcí lidé a zástupci institucí, kteří mají s klientovými problémy něco do činění ... Cílem případové konference je vždy výměna informací a společné plánování“*.

Úvodní případová konference slouží jako platforma pro vyhodnocení komplexního hodnocení dítěte a rodiny, pojmenování priorit, které musí zahrnovat individuální plán ochrany dítěte (IPOD) a zapojení dalších subjektů, které mohou pomoci rodině při zlepšování své sociální situace. Na úvodní případovou konferenci přináší OSPOD zanalyzované klíčové rizikové faktory, k jejichž odstranění nebo minimalizaci by měl sloužit IPOD. (Pemová, Ptáček 2012, s. 109)

Orgán sociálně-právní ochrany má v souladu s platnou legislativou při řešení problematických případů využívat metodu označovanou termínem případová konference. Případovou konferenci lze pojmenovat jako důvěrné setkání, kde je předmětem péče o dítě. Setkání se účastní rodiče, případně i dítě, sociální pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí a další profesionálové. Mezi ně řadíme opatrovníckého soudce, dětského psychologa, pedagoga, pediatra, pracovníka speciálně-pedagogického centra a další. Zúčastněné osoby tvoří multidisciplinární tým, který je vždy složen v závislosti na aktuální povaze konkrétního případu dítěte nebo jeho rodiny. Pokud je účastníkem i dítě, má možnost určit si osobu, která ho při průběhu konference bude podporovat a případně tlumočit jeho názory. (Matoušek, 2013, s. 270)

Případovou konferenci je vhodné realizovat v případech, kdy existuje vysoká míra ohrožení dítěte v rodině, v situacích, kdy je dítě a rodina v péči dalších organizací a je nutné domluvit se na jednotném postupu a koordinaci. Dalšími případy jsou situace, kdy se uvažuje o zásadním rozhodnutí pro život dítěte, pokud je rodina v obtížené situaci, selhává náhradní rodinná péče. Případovou konferenci není vhodné pořádat v okamžiku, kdy klient nesouhlasí s realizací případového setkání a není motivován ke spolupráci, v případech týrání, sexuálního zneužívání, domácího násilí. Případové konference není

vhodné pořádat ani v případě, pokud by to mohlo mít negativní dopad na klienta, na jeho zdravotní či psychický stav (Manuál pro případové konference, [online] 2011, s. 11).

Obecní úřad obce s rozšířenou působností má dle §10 zákona č. 359/1999, o sociálně-právní ochraně dětí od ledna 2013 povinnost zpracovat na základě vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny **individuální plán ochrany dítěte (IPOD)**, a to v součinnosti s rodiči nebo jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte a za účasti odborníků, kteří se podílejí na řešení problému dítěte a jeho rodiny.

IPOD vychází z výsledků komplexního hodnocení dítěte a rodiny a úvodní případové konference. Je důležité, aby byl sestaven realisticky s ohledem na stanovené cíle a na způsoby jejich dosažení, především s ohledem na dostupnost a kapacitu služeb, které budou za účelem jejich naplnění poskytovány. Do celého procesu plánování a poskytování intervence je třeba zapojit všechny členy rodiny, včetně samotných dětí. Důležitost je kladena na podporu rodin, aby samy navrhovaly a vytvářely plány na zajištění bezpečnosti a rozvoje svých dětí. IPOD musí obsahovat i časový rámec pro dosažení celkového i dílčích cílů. Také by měl obsahovat ustanovení týkající se nedobrovolných klientů a případných soudních konsekvencí sociální intervence. (Pemová, Ptáček, 2012, s. 103)

Individuální plán ochrany dítěte tzv. IPOD, vymezuje příčiny ohrožení dítěte, stanoví opatření k zajištění ochrany dítěte, k poskytnutí pomoci rodině ohroženého dítěte a k posílení funkcí rodiny a stanoví časový plán pro provádění těchto opatření, ve spolupráci s rodiči nebo jinou osobou odpovědnou za výchovu, s dítětem, odborníky, kteří se podílejí na řešení problému dítěte a jeho rodiny. (zák. č. 359/1999 Sb.)

Individuální plán ochrany dítěte se zpracovává s důrazem na přijetí opatření, které umožní setrvání dítěte v péči rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte. IPOD se pravidelně aktualizuje, zejména v situacích, kdy je nařízena ústavní výchova, ochranná výchova nebo kdy je dítě svěřeno do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, do pěstounské péče nebo jiné náhradní výchovy. (zák. č. 359/1999)

Zpracování IPOD je v kompetenci sociálního pracovníka sociálně-právní ochrany dětí, tzv. klíčové osoby. Při zpracování IPOD dochází v praxi často ke spolupráci OSPOD s dalšími subjekty, které se podílejí na práci a s dítětem a rodinou (např. sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi, zařízení pro výkon ústavní výchovy). (MPSV, 2012, s. 6)

Individuální plán obsahuje především popis příčin ohrožení dítěte, uvedení opatření, které budou přijímány, jejich účel a cíl. Přitom tato opatření by měla korespondovat s principy ochrany práv dětí a podporovat rodinu dítěte tak, aby dítě mohlo zůstat ve svém přirozeném rodinném prostředí. Individuální plán musí OSPOD vypracovat do jednoho měsíce od prvního seznámení s případem. Sociální pracovník OSPOD tzv. klíčový pracovník, IPOD vytváří a garantuje dítěti řešení jeho případu. Neméně důležitá je multidisciplinární spolupráce, která dítěti zajišťuje bezpečnost a ochranu. Podílí se zde lékař, psycholog, sociální pracovník, výchovný poradce, apod. (Macela, 2012, s. 3 - 4)

Shrnutí

Seznámili jsme se se současným systémem sociálně právní ochrany dětí v ČR a s právními dokumenty upravující sociálně právní ochranu dětí. Přiblížili jsme si kompetence obecního úřadu obce s rozšířenou působností, kde je pod odbor sociálních věcí začleněn orgán sociálně – ochrany dětí, který se zabývá ochranou ohrožených dětí. Proto jsme si uvedli formy ohrožení dítěte. Dále jsme stručně vymezili případovou konferenci, která je plánována OSPOD, při zjištění ohroženého dítěte. Poté je vypracován individuální plán ochrany dítěte.

V zájmu naší společnosti je poskytnout ohroženému dítěti v případě, kdy biologická rodina je pro něho patologická, vybranou formu náhradní rodinné péče.

2 Náhradní rodinná péče

Do náhradní rodinné péče je dítě umísťováno v případě, že biologičtí rodiče se o dítě nechtějí, nemohou nebo neumí postarat. V takovém případě je dítě umístěno do náhradní rodiny, která se o dítě stará a simuluje tak běžné rodinné prostředí vhodné pro výchovu dítěte. Náhradní rodinná péče se řídí zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a občanským zákoníkem č.89/2012 Sb. v aktuálním znění.

Náhradní rodinná péče *„je forma péče o děti, kdy je dítě vychováváno „náhradními“ rodiči v prostředí, které se nejvíce podobá životu v přirozené rodině“* (Matějček, 1999, s. 31).

Dunovský (1999, s. 227) uvádí, že: *„náhradní rodinnou péčí se rozumí péče o děti opuštěné, osiřelé, které ztratily z nějakého důvodu svou vlastní rodinu nebo ji vůbec nenalezly, v prostředí nové rodiny či tak uspořádané malé skupině, jež se rodině podobá nebo se jí přibližuje.“*

Do náhradní péče tyto děti nejčastěji přicházejí z porodnic, dětských nemocnic, dětských domovů, diagnostických ústavů a dalších zařízení. Do nových rodin však mohou přicházet děti i z původní rodiny, ve které nemohou být z různých důvodů vychovávány. Tyto děti mají samozřejmě stejné potřeby, požadavky a práva jako všechny ostatní děti. Je to právo na lásku, bezpečí, výchovu a vzdělání, na zdravotní a sociální péči a mnoho dalších okolností ovlivňujících jejich zdravý psychosociální vývoj. (Matějček a kol., 2002, s. 20)

Bubleová, Kovařík in Matějček a kol., 1999, s. 42 uvádějí, že: *„Role těch, kteří zastupují děti, jež nemohou vyrůstat ve vlastní rodině, je velice důležitým a nelehkým úkolem. Je proto nutná dobrá spolupráce a komunikace soudů, oddělení péče o dítě, kojeneckých ústavů, dětských domovů, psychologických poraden a dalších institucí, které hájí zájmy opuštěných dětí. Cílem jejich snažení by mělo být především zajistit opuštěným dětem život v prostředí, které se nejvíce rodině přibližuje – a tím je rodina adoptivní či pěstounská.“*

2.1 Příčiny umístění dítěte do náhradní rodinné péče

Je přirozené, že se po narození o děti starají biologičtí rodiče. Uspokojují jejich primární biologické, psychické a sociální potřeby. Milují je, opatrují a hýčkají. (Bubleová a kol., 2011, s. 33). Odebrání dítěte z původní rodiny nastává v případě, kdy v rodině

dochází k problémům s rodičovstvím a k poruchám funkcí rodiny. Průvodním jevem bývá, že se rodiče o dítě starat nemohou, nechtějí nebo neumí. (Dunovský, 1999, s. 59)

K situaci, kdy se rodiče o dítě starat nemohou, dochází, když rodiče zemřou nebo to jsou rodiče, jež se o své dítě starat chtějí, ale brání jim v tom nějaká překážka (např. jejich onemocnění a případná hospitalizace, ztráta zaměstnání, výkon trestu, nepříznivý zdravotní stav dítěte, který neumožňuje starat se o dítě v domácím prostředí apod.). V případě rodičů, kteří se o své dítě starat nechtějí, pravděpodobně selhal rodičovský pud nebo se ani neprojevil a rodiče o dítě nemusí mít vůbec zájem. Další příčinou může být porucha osobnosti, ale často se tak stává v případech, kdy narození dítěte je pro rodiče tak náročnou situací, že pro svou nezralost a neschopnost poradit si s vlastním životem ji nedokážou zvládnout, a proto raději dítě opustí. Když se rodiče o dítě starat neumějí, jedná se většinou o děti zanedbávané, týrané, zneužívané a ohrožené výchovou svých rodičů. Tito rodiče si neumějí vytvořit k dítěti citový vztah a nejsou ani schopni přijmout společenské normy. Příčinou bývá především patologie rodičů a nedostatky ve výchově samotných rodičů. (Bubleová et al., 2011b.)

2.2. Formy náhradní rodinné péče

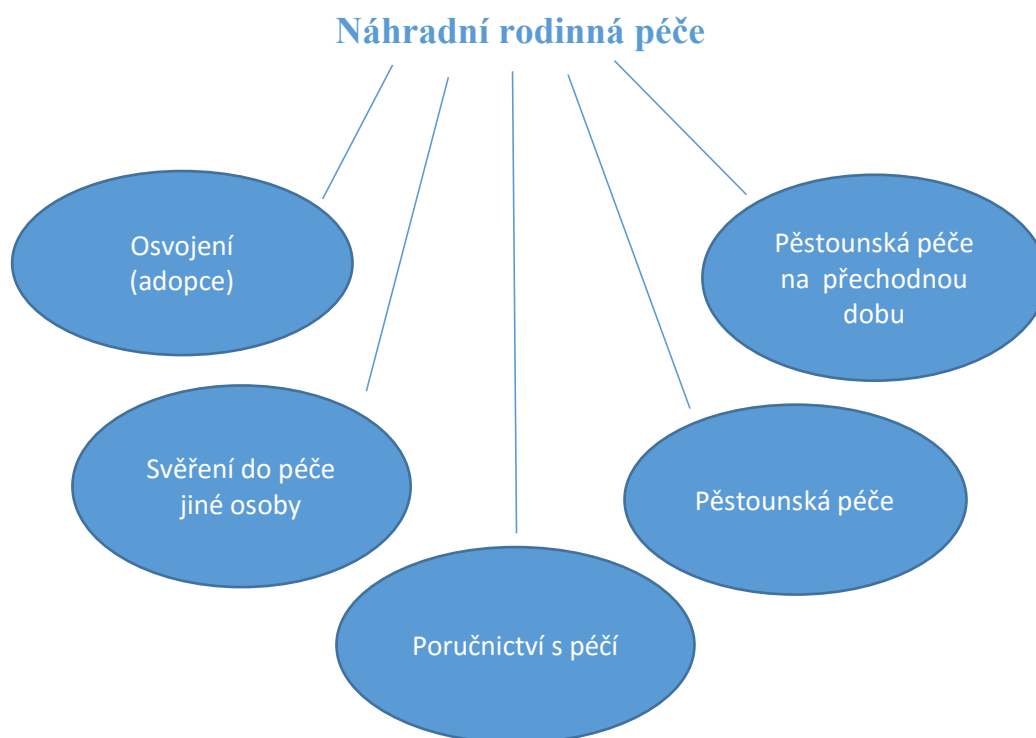

Schéma č. 1: Formy náhradní rodinné péče (zdroj: vlastní)

Osvojení (adopce)

Vztahuje se na děti, které jsou tzv. právně volné. To znamená, že se jich rodiče vzdali hned po narození a svoje rozhodnutí stvrdili po uplynutí ochranné lhůty. Tato lhůta trvá šest týdnů, popřípadě může být splněna doba tzv. kvalifikovaného nezájmu, což je u novorozenců dva měsíce a u starších dětí šest měsíců. Děti mohou být právně uvolněny a nabídnuty k adopci schváleným žadatelům. V praxi to znamená, že po ukončení soudního rozhodnutí dojde k vymazání biologických rodičů v rodném listě dítěte a zhotoví se rodný list, podle kterého je dítě vlastním dítětem nových (adoptivních) rodičů. (Zezulová, 2012, s. 175)

Psychologický slovník definuje osvojení, adopci jako: *„přijetí cizího dítěte za vlastní adoptivními rodiči, před osvojením je zkoumána osobnost osvojitele a jeho předpoklady pro kvalitní rodičovství jak psychology, tak sociálními pracovníky, vypracován systém pravidel i překážek bránících osvojení, konečné rozhodnutí náleží soudu“* (Hartl, Hartlová, 2009, s. 388).

Rozlišujeme osvojení zrušitelné – je možné jej v mimořádných případech zrušit a osvojení nezrušitelné. Zde je stanovena věková hranice osvojovaného dítěte na jeden rok. Pokud se nedaří najít náhradní rodinu pro dítě v zemi jeho původu, je možným řešením tzv. mezinárodní osvojení. (Bubleová a kol., 2010, s. 7)

Osvojovány jsou většinou děti nízkého věku. Mezi osvojitelem a dítětem by měl být přiměřený věkový rozdíl, zpravidla ne menší než šestnáct let. Osvojit lze nezletilé dítě, které nenabýlo plné svéprávnosti. Zletilého lze osvojit pouze, není-li to v rozporu s dobrými mravy. Osvojení také není možné mezi osobami spolu příbuznými v linii přímé a mezi sourozenci. (zákon č. 89/2012 Sb.)

Osvojením získává dítě příjmení osvojitelů, kteří se zapisují do rodného listu dítěte jako rodiče. Osvojitelé nemají přiznány žádné zvláštní dávky, jako je tomu u pěstounské a poručenské péče. Tyto rodiny jsou v běžném systému dávek pro rodiny s dětmi. (Bubleová, Vránová, 2010, s. 6)

O osvojení rozhoduje soud, který jedná na základě návrhu osoby, která podala žádost o osvojení a před jeho rozhodnutím musí uplynout nejméně šest měsíců, po které zájemce o dítě pečuje na své náklady. Pro soudní rozhodnutí je zapotřebí souhlasu dítěte, pokud dítě dosáhlo 12 let věku, u mladších dětí je nutný souhlas opatrovníka a souhlas rodičů dítěte. Souhlas rodiče osvojovaného dítěte není vyžadován, pokud byl rodič zbaven rodičovské odpovědnosti a zároveň práva dát souhlas k osvojení, není schopen projevit svou vůli nebo rozpoznat následky svého jednání nebo se zdržuje na neznámém

místě. K osvojení také není třeba souhlasu rodiče, který o dítě nejeví zjevný zájem, tedy neprojeví o dítě zájem 21 po dobu tří měsíců od posledního projeveného opravdového zájmu. (zákon č. 89/2012 Sb.)

Svěření do péče jiné osoby

Soud svěří dítě do péče jiné osoby, pokud o dítě nemůže pečovat ani jeden z rodičů nebo poručník. Svěření do osobní péče musí být vždy v souladu se zájmy dítěte, nenahrazuje předpěstounskou, pěstounskou péči ani péči, která předchází osvojení. Přednost má osoba v příbuzenském vztahu, pokud je tato péče v souladu se zájmy dítěte. Povinnosti pečující osoby vymezuje soud, rodiče mají nadále vyživovací povinnost k dítěti, její rozsah stanovuje soud, a to s ohledem na možnosti, schopnosti a majetkové poměry rodičů. (zákon č. 89/2012 Sb.)

Soud může svěřit dítě do péče jiné fyzické osoby než rodiče, pokud tato osoba se svěřením dítěte do své péče souhlasí a pokud to vyžaduje zájem dítěte. Tato osoba musí poskytovat záruku zdárné výchovy dítěte. Při výběru vhodné osoby dává soud zpravidla přednost příbuznému dítěte. Může se ale jednat i o jinou osobu, která je dítěti blízká a ke které má dítě vytvořený citový vztah. Nemusí se vždy jednat pouze o jednu osobu, soud může dítě svěřit i do společné péče manželů. (Bubleová a kol. 2010, s. 6)

Poručenství s péčí

Poručenství s péčí je alternativní rodinná péče, vhodná zejména pro starší děti, které již mají vytvořenu určitou rodinnou identitu a přichází do nové rodiny se svými vzpomínkami ze života ve své biologické rodině. (Gabriel, Novák, 2008, s. 53)

Soud ustanoví dítěti poručníka v případě, že jeho rodiče zemřeli, byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti, byl pozastaven výkon jejich rodičovské zodpovědnosti nebo nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu. (Bubleová a kol. 2010, s. 10)

Poručníkem lze jmenovat osobu plně svéprávnou, která svým způsobem života zaručuje, že je schopna funkci poručníka vykonávat. Na řádné plnění funkce poručníka dohlíží soud, který jednak již výše zmíněně schvaluje rozhodnutí v podstatných záležitostech a dohlíží na správu majetku nezletilého. Rovněž ukládá poručníkovi povinnost pravidelně podávat zprávu o výkonu své funkce. Poručenství zaniká v době nabytí svéprávnosti dítěte nebo je-li osvojeno, smrtí poručníka, rozhodnutím soudu o zproštění poručníka jeho funkce nebo odvolání poručníka. (zák. č. 89/2012 Sb.)

Pěstounská péče

Matějček (2002, s. 16) definuje pěstounskou péči jako státem garantovanou a kontrolovanou formu náhradní rodinné péče, která zajišťuje dostatečné hmotné zabezpečení dítěti i přiměřenou odměnu těm, kteří se ho ujali.

„Pěstounská péče je tedy jakousi formou smlouvy mezi státem, který převzal dohled nad výchovou dítěte, a rodinou, jež toto dítě do výchovy přijímá. Pěstouni nemají rodičovská práva a také nemají vůči dítěti vyživovací povinnost, tato práva a povinnosti zůstávají biologickým rodičům.“ (Zezulová, 2012, s. 16)

Pěstouni zastupují dítě pouze v omezeném rozsahu, zejména se jedná o běžné každodenní záležitosti. Důležitá rozhodnutí musí být se souhlasem biologických rodičů. Pěstouni proto nemohou dát souhlas ke zdravotnímu zákroku, nebo při volbě studia, volbě povolání nebo vydání cestovních dokladů. (Gabriel, Novák, 2008, s. 47)

Dítě může být svěřeno do společné pěstounské péče manželů nebo do pěstounské péče jednotlivce. Osoba pěstouna musí poskytovat záruku řádné výchovy dítěte. Pěstouni i děti svěřené do pěstounské péče jsou hmotně zabezpečeni dávkami v pěstounské péči. Mezi dítětem a pěstouny nevzniká příbuzenský vztah. Dítěti zůstává příjmení po vlastních rodičích. Pokud je dítě ve věku, kdy je schopno posoudit dosah náhradní rodinné výchovy, má právo se k ní vyjádřit (Matějček, 1999, s. 72).

Matějček (2002, s. 18) uvádí dva typy pěstounské péče. Individuální PP probíhá v domácnosti pěstounů. Těmi mohou být osoby dítěti příbuzné (např. prarodiče), kterým je dávána přednost nebo osoby cizí. Dítě je začleněno do běžného domácího prostředí, kde mnohdy bývají i vlastní děti pěstounů.

PP skupinová se odehrává v k tomu určených zařízeních, což jsou velké pěstounské rodiny, kde je více přijatých dětí, ale i děti vlastní. Jiným takovým zařízením pro výkon PP jsou SOS dětské vesničky, kde je péčí pověřena matka – pěstounka. Ta bydlí s šesti a více dětmi (různého věku a pohlaví) v samostatném domečku a stará se nejen o výchovu dětí, ale také o vedení domácnosti. Komplex takovýchto domečků tvoří „vesničku“. (Matějček, 2002, s. 19)

Pěstounská péče na přechodnou dobu.

Pěstounská péče na přechodnou dobu je státem podporovaná individuální a rodinná péče o děti, které z nejrůznějších důvodů nemohou přechodně vyrůstat ve vlastní rodině. Péče o děti je zajišťována po nezbytně nutnou dobu v domácím prostředí

pěstounů na přechodnou dobu. Při řešení sociální situace nezletilých dětí pěstouni spolupracují s orgánem sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) tak, aby se dítě mohlo vrátit co nejdříve zpět do své biologické rodiny, případně situaci dítěte řešit některou z dalších forem náhradní rodinné péče. Je tedy důležité i nadále podporovat vzájemné vazby dětí a rodičů, a udržovat kontakt dětí s biologickou rodinou (MPSV, 2011a, s. 24)

Lexová a kol. (2013, s. 89) definují pěstounskou péči na přechodnou dobu nebo také profesionální pěstounskou péči jako specifickou formu pěstounské péče určenou pro děti, jejichž rodina není dočasně schopná o ně pečovat, ale je pravděpodobné, že se její poměry upraví a rodina převezme dítě zpět do své péče. Délka pobytu v pěstounské péči na přechodnou dobu by neměla přesáhnout jeden rok.

Lze rozlišit dva typy pěstounské péče na přechodnou dobu, a to:

- *raná pěstounská péče* – ta je určena převážně velmi malým dětem, které prozatím nemohou být svěřeny do jiné formy náhradní rodinné péče, např. osvojení (neuplynula zákonná lhůta pro udělení souhlasu biologických rodičů s osvojením) či „klasické“ pěstounské péče,

- *akutní* – řeší situace dětí, které se najednou (akutně) ocitly na určitou, ohraničenou dobu, bez jakékoliv péče rodičů, např. ze zdravotních důvodů, vzetí rodičů do vazby, výkon trestu odnětí svobody apod. (Nožířová, 2012, s. 19–21)

Shrnutí

V této kapitole jsme se vymezili pojem náhradní rodinná péče. Popsali jsme příčiny umístění dětí do náhradní rodiny. Většinou se jedná o případy, kdy se rodiče nemohou nebo neumějí postarat o své dítě. Dále jsme se seznámili s jednotlivými formami náhradní rodinné péče, kterými jsou adopce (osvojení), svěření dítěte do péče jiné osoby, poručenství s péčí, pěstounská péče a pěstounská péče na přechodnou dobu.

Stává se, že není nalezena vhodná náhradní rodina pro dítě, tudíž se musí přistoupit k možnosti umístění v ústavní nebo ochranné výchově.

3 Ústavní výchova

Ústavní výchova – „ je opatření, které nařizuje příslušný soud podle zákona o rodině v občansko-právním řízení nezletilci do 18-ti let věku v případech, kdy jiná výchovná opatření nevedla k nápravě nebo když rodiče z vážných důvodů nemohou výchovu dítěte zabezpečit. Nařizuje se tedy z důvodů sociálních i výchovných.“ (Pipeková, 1998, s. 199)

Ústavní výchovu vymezuje zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních. Podle tohoto zákona je ústavní výchova ukládána v případech, kdy rodiče nemohou z vážných důvodů výchovu a péči o dítě zajistit anebo jestliže je výchova dítěte vážně narušena či ohrožena.

Dle Bubleové (2011) jsou do ústavní výchovy zařazeny děti s nařízenou ústavní nebo ochrannou výchovou, děti, které byly soudem svěřeny do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, a také děti, které byly do péče zařízení svěřeny rodiči resp. osobami odpovědnými za výchovu dítěte.

Legislativní vymezení ústavní nebo ochranné výchovy:

Zákon č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.

Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů

Zákony č. 293/1993 Sb. o výkonu vazby, **zákon č. 169/1999** o výkonu trestu a **zákon č. 129/2008**, o výkonu zabezpečovací detence včetně prováděcích vyhlášek, dotýkající se práv dětí omezením kontaktů s rodiči, případně na omezení osobní svobody rodičů navazujícím rozhodnutím o ústavní výchově

Zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky

Zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon)

Vyhláška 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti o výkonu ústavní a ochranné výchovy ve školských zařízeních

Vyhláška MŠMT č. 458/2005 Sb., kterou se upravují podrobnosti o organizaci výchovně vzdělávací péče ve střediscích výchovné péče

Vyhláška MŠMT 60/2006 o postupu při zjišťování psychické způsobilosti pedagogických pracovníků školských zařízení pro preventivně výchovnou péči

Vyhláška 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách.

3.1 Systém náhradní výchovné péče

V České republice se všechny formy náhrady rodiny u dětí, které nemají vlastní funkční rodinné zázemí, označují jako náhradní výchovná péče. Náhradní výchovná péče má dvě formy – ústavní a rodinnou. (Matoušek, 2008, s. 168)

Pod pojmem náhradní výchova můžeme podle Dvořáka chápat „*výchovu dítěte umístěného mimo vlastní rodinu, nikoli však v náhradní rodině*“ (Dvořák, 2007, s. 5).

Dítěti svěřenému do péče je poskytováno plné přímé zaopatření, do kterého se řadí:

- stravování, ubytování, ošacení
- učební potřeby a pomůcky
- úhrada nezbytně nutných nákladů na vzdělávání
- úhrada nákladů na zdravotní péči, léčiva a zdravotnické prostředky
- kapesné, osobní dary a věcná pomoc při odchodu zletilých ze zařízení
- úhrada nákladů na dopravu do sídla školy (zákon 109/2002 Sb.)

„Po právní moci rozhodnutí soudu o nařízení ústavní výchovy obecní úřad obce s rozšířenou působností sjedná dobu a místo přijetí dítěte do příslušného zařízení pro výkon ústavní výchovy, které je označeno v rozhodnutí soudu; přitom vyzve rodiče nebo jiné fyzické osoby odpovědné za výchovu dítěte, aby dítě ve stanoveném termínu předali určenému zařízení, popřípadě s jejich souhlasem může zabezpečit umístění sám. Je-li po právní moci rozhodnutí soudu o nařízení ústavní výchovy nezbytné přemístit dítě ze zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, sjedná obecní úřad obce s rozšířenou působností dobu přijetí dítěte do zařízení pro výkon ústavní výchovy, které je označeno v rozhodnutí soudu. Převoz dítěte zabezpečí příslušné zařízení pro výkon ústavní výchovy ve spolupráci se zařízením pro děti vyžadující okamžitou pomoc, ve kterém se dítě nachází. Nepodrobí-li se rodiče nebo jiné fyzické osoby odpovědné za výchovu dítěte rozhodnutí soudu, podá obecní úřad obce s rozšířenou působností soudu návrh na výkon rozhodnutí (§28 zákona 359/1999 Sb. o SPOD)

Ústavní výchova může být nařízena jen u nezletilého dítěte a z důležitých důvodů. Soud ji může prodloužit až o jeden rok po dosažení zletilosti. Ústavní zařízení jsou diferencována podle věku dítěte, podle jeho fyzických a psychických schopností a podle důvodů, proč bylo o ústavní výchově rozhodnuto (nepříznivý zdravotní stav dítěte, závažné poruchy chování, neschopnost rodičů o dítě pečovat). Pokud se ústavní výchova vykonává v kojeneckých ústavech a v dětských domovech pro děti do 3 let věku, nalezneme právní úpravu v zákoně ministerstva zdravotnictví. Děti starší 3 let věku jsou ve školských zařízeních, která mají právní úpravu zakotvenou v zákoně o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a preventivně výchovné péči. K nařízení ústavní výchovy se přistupuje tehdy, pokud je výchova dítěte vážně ohrožena nebo vážně narušena a jiná výchovná opatření nevedla k nápravě. Dále ze závažných důvodů, kdy rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu nemohou nebo nechťejí výchovu zabezpečit. Všechna zařízení jsou povinna udržovat kontakt s rodinou, popř. osobami blízkými, pokud je to v zájmu dítěte. Jednou za tři měsíce je povinností sociálně- právní ochrany dětí, aby její pracovník dítě v zařízení navštívil. (Novotná, Fejt, 2009, s. 97)

3.2 Důvody pro umístění dítěte do ústavní výchovy

Důvodů pro umístění do ústavní výchovy je velké množství, může to být např. úmrtí rodičů, dlouhodobá nemoc rodičů či úrazy vedoucí k trvalým následkům apod. Avšak jeden z hlavních důvodů umístění do ústavní výchovy je selhání či zanedbání základních funkcí rodiny.

Vocilka (1999, s. 51) popisuje příčiny selhání rodin s následkem umístění dítěte do ústavní výchovy. Podle něj, jedním z důvodů jsou rodiče, kteří užívající nadměrné množství alkoholu a jsou závislí na drogách, poškozují své zdraví, zároveň svým chováním způsobují psychické a fyzické strádání členů rodiny. Častým důvodem umístění dítěte do ústavní výchovy je také prostituce matky, prostřednictvím níž řeší svoji ekonomickou situaci. Prostituce může být provozována na ulici nebo i v zahraničí a k tomu dochází převážně v noci. Přes den je matka unavená a nemá o dítě zájem, nevěnuje mu dostatek pozornosti. V některých případech může docházet k prostituci i doma a dítě se tak může stát svědkem této činnosti a tím je ohrožen jeho psychický a morální vývoj.

Bittner (2005, s. 29 - 30) ve knize uvádí, že nejčastěji je dítě umístěno do ústavní výchovy, pokud jej jeho rodiče odložili, opustili či zemřeli, nebo je psychicky, fyzicky či sexuálně zneužíváno, týráno nebo zanedbáváno. Dále pokud dítě má výchovné problémy nebo trpí zdravotním postižením a rodiče se o něj nedokáží starat poskytnout mu náležitou péči. Dalšími důvody může být, pokud rodiče neplní svou rodičovskou zodpovědnost pro fyzickou či duševní nemoc delšího trvání a dítě žije v nepříznivé sociální situaci rodiny, zejména v chudobě rodiny a nevyhovujících bytových podmínkách.

Občanský zákoník č. 89/2012 Sb. v aktuálním znění uvádí důvody a okolnosti, které vedou nebo mohou vést k tomu, že soud nařídí ústavní výchovu dítěte. K tomu dochází, pokud je výchova dítěte vážně narušena nebo ohrožena a jeho tělesný, rozumový či duševní stav je vážně ohrožen nebo narušen do té míry, že je to v rozporu se zájmem dítěte. Nebo zde existují vážné důvody, pro které rodiče nemohou výchovu dítěte zabezpečit.

Pokud je soudem nařízena ústavní výchova, je dítě umístěno do jednoho z typů zařízení ústavní výchovy a to podle věku a závažnosti jeho sociální situace.

3.3 Zařízení ústavní výchovy

V současné době je výkon ústavní výchovy rozdělen mezi tři sektory, a to:

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT)

- Diagnostický ústav
- Dětský domov
- Dětský domov se školou
- Střediska výchovné péče
- Výchovný ústav

Ministerstvo zdravotnictví (MZ)

- Dětský domov pro děti do 3 let
- Dětské centrum

Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV)

- Domov pro osoby se zdravotním postižením

- Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Zařízení v resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy

Diagnostický ústav (DÚ)

Dle zákona č. 109/2009 Sb. diagnostický ústav přijímá děti s nařízeným předběžným opatřením, nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou na základě výsledků komplexního vyšetření, zdravotního stavu dětí a volné kapacity jednotlivých zařízení umísťuje do dětských domovů se školou nebo výchovných ústavů. Diagnostický ústav má diagnostickou, vzdělávací, terapeutickou, výchovnou, sociální a koordinační funkci. Dětem je poskytováno přímé zaopatření, jako je zajištění stravování, vzdělávání, a zdravotní péče. Do zařízení jsou umísťovány i děti se zdravotním postižením, pro které jsou zajištěny vhodné podmínky pobytu. Základní organizační jednotkou pro práci s dětmi je výchovná skupina, kterou tvoří nejméně čtyři a nejvíce osm dětí. Diagnostický ústav a jeho výchovné skupiny mohou být členěny dle pohlaví nebo věku dítěte. Pro potřeby komplexního vyšetření se v rámci DÚ zřizují nejméně tři výchovné skupiny. Délka pobytu dítěte v diagnostickém ústavu se zpravidla omezuje na dobu osmi týdnů.

Dětský domov (DD)

Dětský domov pečuje o děti podle jejich individuálních potřeb. Plní zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální. Účelem dětského domova je zajišťovat péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, které nemají závažné poruchy chování. Tyto děti se vzdělávají ve školách, které nejsou součástí dětského domova. Do dětského domova jsou zpravidla přijímány děti ve věku 3-18 let s nařízenou ústavní výchovou, či na základě předběžného opatření. DD je určen pro děti, které nemají rodiče, nebo se o ně jejich rodiče nemohou z různých důvodů 29 postarat. Pokud má být dítě umístěno do DD, nesmí mít diagnostikované závažné poruchy chování. Do DD lze přijmout i nezletilé matky s dětmi. (zákon č. 109/2009 Sb.)

Dětský domov se školou (DDŠ)

Do dětského domova se školou jsou dle zákona č. 109/2002 Sb. přijímány zejména děti s nařízenou ústavní výchovou, které mají závažné poruchy chování, nebo které mají duševní poruchy a vyžadují výchovně léčebnou péči. Dále jsou zde přijímány děti s uloženou ochranou výchovou, nezletilé matky a jejich děti, které nemohou být

vzdělávány ve škole, jež není součástí dětského domova se školou. Jsou zde umístovány děti zpravidla od 6 let do ukončení povinné školní docházky. Základní organizační skupinou dětského domova se školou je také rodinná skupina, která však může mít nejméně pět a nejvíce osm dětí. Vzdelávání dětí je realizováno ve škole, která je součástí zařízení, a to na základě platného školního vzdělávacího programu.

Výchovný ústav

Výchovný ústav pečuje o děti starší 15 let se závažnými poruchami chování, u nichž byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova. Ve vztahu k dětem plní zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální. Do výchovného ústavu může být umístěno i dítě starší 12 let, má-li uloženu ochrannou výchovu, a v jeho chování se projevují tak závažné poruchy, že nemůže být umístěno v dětském domově se školou. Základní organizační jednotkou je výchovná skupina, která je tvořena nejméně pěti a nejvíce osmi dětmi, které jsou do jednotlivých výchovných skupin opět zařazovány na základě jejich výchovných, vzdělávacích a zdravotních potřeb. (zákon č. 109/2009 Sb.)

Střediska výchovné péče

Střediska výchovné péče (dále jen SVP) jsou dle zákona č. 109/2002 Sb. zařízení, která poskytují služby klientům, kterými jsou děti s rizikem poruch chování či s již rozvinutými projevy poruch chování a negativních jevů v sociálním vývoji, případně zletilým osobám do ukončení přípravy na budoucí povolání, nejdéle však do věku 26 let, dále osoby odpovědné za výchovu a pedagogičtí pracovníci. Poskytuje služby diagnostické, poradenské, terapeutické, vzdělávací, speciálně – pedagogické, psychologické, výchovné a sociální a informační. Služby jsou ambulantní, terénní (v rodinné nebo školním prostředí klienta), celodenní a internátní (po dobu 8 týdnů). Klienti, jimž se poskytují celodenní nebo internátní služby, se zařazují do výchovných skupin. Ve středisku lze v jedné budově zřídit nejvíce 3 výchovné skupiny. Jedna skupina může mít 6 až 8 klientů.

Zařízení v resortu Ministerstva zdravotnictví

Dětské domovy pro děti do tří let:

Dětské domovy pro děti do tří let poskytují zdravotnické služby a zaopatření dětem zpravidla do tří let, které nemohou vyrůstat ve své rodině. Jsou to zejména děti týrané, zanedbávané, zneužívané a ohrožené ve vývoji nevhodným sociálním prostředím.

Dále je péče poskytována dětem se zdravotním postižením. Zaopatřením je myšleno stravování, ubytování, ošacení a výchovná činnost. Další skupinu tvoří těhotné ženy, je-li z důvodů nepříznivé životní situace ohroženo jejich zdraví (zák. č. 372/2011 Sb.)

Dětská centra (DC)

Dětské centrum je určeno pro děti se somatickým, mentálním nebo senzorickým postižením, které tvoří zatím nejpočetnější skupinu, dále děti, které z důvodů zanedbávání, zneužívání nebo týrání nemohou vyrůstat v rodinném prostředí. Komplexní péče je poskytována také ženám, v průběhu jejich těhotenství, pokud je ohroženo jejich zdraví, nebo matkám, které se zaučují v péči o dítě nebo kojícím matkám v sociální tísní. Klíčovým principem DC je multidisciplinární týmová spolupráce, kde koordinátorem týmu je dětský lékař – sociální pediatr a dalšími základními členy jsou pedagog (speciální), psycholog a terapeut. (Schneiberg, [online] 2011).

Zařízení v resortu Ministerstva práce a sociálních věcí

Domovy pro osoby se zdravotním postižením:

Domovy pro osoby se zdravotním postižením dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách poskytují pobytové služby osobám, tedy i nezaopatřeným dětem, jimiž jsou i děti předškolního věku, které mají sníženou soběstačnost z důvodu zdravotního postižení a jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby. Nezaopatřené děti mohou být umístěny v domovech pro osoby se zdravotním postižením na základě rozhodnutí soudu o ústavní výchově, výchovném opatření nebo předběžném opatření. Pro výkon ústavní výchovy nebo předběžného opatření v domovech pro osoby se zdravotním postižením platí s ohledem na specifické potřeby osob se zdravotním postižením přiměřeně ustanovení zákona č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních.

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (ZDVOP):

Dle § 42 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb. poskytují: „ochranu a pomoc dítěti, které se ocitlo bez jakékoliv péče nebo jsou-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy anebo ocitlo-li se dítě bez péče přiměřené jeho věku (§ 15), jde-li o dítě tělesně nebo duševně týrané nebo zneužívané, anebo o dítě, které se ocitlo v prostředí nebo situaci,

kdy jsou závažným způsobem ohrožena jeho základní práva. Délka pobytu se pohybuje od tří do šesti měsíců v závislosti na okolnostech, nesmí však přesáhnout dobu jednoho roku. Počet dětí umístěných v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc nesmí přesáhnout 28 dětí. Pouze v případě, že do péče zařízení budou svěřeni sourozenci, může být tento počet překročen.

Dítě je umístěno v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc:

- a) na základě rozhodnutí soudu,
- b) na základě žádosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností,
- c) na základě žádosti zákonného zástupce dítěte, nebo
- d) požádá-li o to dítě.

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc zajišťuje plné zaopatření dítěte jako je poskytnutí ubytování, ošacení, stravování, výchovné a zdravotnické péče, pomoc při přípravě do školy, podmínky pro zájmovou činnost. (zákon č. 359/1999 Sb.)

Shrnutí

Seznámili jsme se se systémem ústavní výchovy v České republice a uvedli jsme legislativní dokumenty, kterými se ústavní výchova řídí. Popsali jsme důvody, pro které jsou děti umístovány do ústavních zařízení. Tato zařízení jsou rozdělena podle resortů – Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy, Ministerstva zdravotnictví a Ministerstva práce a sociálních věcí. Jednotlivá zařízení jsme také stručně vymezili.

Ústavní péče je také realizovaná prostřednictvím nestátní neziskové organizace Fondu ohrožených dětí (FOD).

4 Rodinná alternativní ústavní péče Klokánek

Zařízeními pro děti vyžadující okamžitou pomoc s pověřením MPSV ČR je rovněž síť zařízení **Klokánek - projekt Fondu ohrožených dětí**.

Fond ohrožených dětí (FOD) je nevládní nezisková organizace na pomoc ohroženým dětem s pověřením k výkonu sociálně – právní ochrany dětí. Vznikl 2. dubna 1990 z iniciativy pěstounů a osvojitelů. Sídli v Praze a působí na území celé České republiky a v současné době provozuje 17 zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Klokánek. Následující mapa zobrazuje zařízení Klokánek v České republice.

Obrázek č.1: ZDVOP Klokánek v ČR (zdroj: vlastní)

Hlavní směry činnosti FOD

- Pomoc dětem týraným a sociálně ohroženým
- Provoz krizové linky pro matky, které tají těhotenství a porod
- Klokánek – rodinná alternativa ústavní péče
- Snaha a osvěta o zlepšení legislativy a praxe na úseku ochrany dětí (Projekt Klokánek. Fond ohrožených dětí [online]. 2016)

Klokánek – rodinná alternativa ústavní péče je projekt Fondu ohrožených dětí, jehož cílem je nabídnout dětem namísto ústavní výchovy přechodnou rodinnou péči na dobu, dokud se nemohou vrátit zpět do své rodiny, nebo dokud pro ně není nalezena trvalá náhradní rodinná péče. (Projekt Klokánek. Fond ohrožených dětí [online]. 2016)

Dle zákona 359/1999 §42 mají Klokánky statut zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a poskytují ochranu a pomoc dítěti, které se ocitlo bez jakékoliv péče. Mají pověření MPSV a proto mohou přijímat děti na základě žádosti rodičů, soudního rozhodnutí (předběžné opatření nebo rozsudek), žádosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí i na základě žádosti samotného dítěte či osoby, která malé dítě nalezne opuštěné nebo v jiné krizové situaci. V těchto případech lze dítě umístit i proti vůli rodičů do doby, než soud rozhodne o předběžném opatření. Většina přijatých dětí přichází se stejnou anamnézou jako děti přijímané do ústavní výchovy – zanedbávání, domácí násilí, neschopnost zajistit řádnou péči, týrání, zneužívání, bytové důvody, hospitalizace osamělého rodiče či svěření dítěte za účelem zajištění náhradní rodinné péče. (Projekt Klokánek. Fond ohrožených dětí [online]. 2016)

Počet dětí v ZDVOP je omezen na 28 umístěných dětí. Tento počet nesmí být překročen ani v případě, kdy zařízení sídlí ve více budovách, nebo pokud je kapacita zařízení větší. Výjimkou překročení počtu dětí umístěných v zařízení je, pokud budou v zařízení umístěni sourozenci anebo v případě, kdy MPSV může na žádost zřizovatele udělit výjimku po dobu, kterou zároveň určí. (zákon č. 359/1999 Sb.)

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc je povinno poskytovat služby a zajistit jeho provoz nepřetržitě a proto mohou kdykoli přijmout i novorozence, jejichž matky tají těhotenství a porodí mimo zdravotnické zařízení. (zákon č.359/1999 Sb.)

ZDVOP se zaměřuje na poskytování výchovné péče, zdravotnických služeb a v plném rozsahu zabezpečuje zaopatření dítěte, které zahrnuje ubytování, stravu a ošacení. Poskytuje poradenskou péči umístěnému dítěti i jeho rodičům a poskytuje dítěti odbornou pomoc zprostředkovanou prostřednictvím sociálního pracovníka a psychologa. Zajišťuje doprovod dětí do školských zařízení, pomáhá dítěti při přípravě na školní vyučování a zajišťuje zájmovou činnost pro děti. Spolupracuje s rodinou, poskytuje jí pomoc při vyřizování záležitostí týkajících se dítěte a to podle individuálního plánu ochrany dítěte. (zákon č. 359/1999 Sb.)

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc vede o dětech v tomto zařízení evidenci, která obsahuje jméno a datum narození dítěte, (pokud je známo), adresu místa trvalého pobytu (není-li známa adresa místa trvalého pobytu, uvede se jiný údaj o místě

pobytu dítěte před přijetím do zařízení), datum a čas přijetí dítěte do zařízení a datum jeho ukončení a důvod přijetí dítěte do zařízení. Dále vede spisovou dokumentaci, která obsahuje údaje uvedené v evidenci, kopie rozhodnutí soudu o umístění dítěte v zařízení, žádost obecního úřadu obce s rozšířenou působností o umístění dítěte v zařízení, doklad o přijetí dítěte a písemnou dohodu, záznamy o spolupráci zařízení s orgány sociálně-právní ochrany, záznamy o pomoci a léčbě poskytnuté dítěti, o přijatých opatřeních ve vztahu k dítěti, o poskytnuté lékařské péči a jejich důvodech, kopie hlášení obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností o tom, že dítě pobývá v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. (zákon č. 359/1999 Sb.)

Principy péče v Klokánku

O děti v Klokánku pečují zaměstnanci FOD – manželský pár, „teta“ nebo střídavě po týdně dvě „tety“. Velkou výhodou je bezpochyby to, že „tety“ jsou dětem k dispozici 24 hodin denně. Kromě péče o děti vaří, nakupují, pečují o domácnost, mají čas si s dětmi hrát, mazlit se s nimi, chodit s nimi na vycházky, pomáhají jim s přípravou na vyučování, doprovází děti do kroužků, apod.) Barvíková, Palonciová (2012, s. 77) uvádí, že záměrem Klokánků je vytvořit svěřeným dětem bezpečné, láskyplné a vlídné prostředí, „aby se cítily jako u své tety. Jeden zaměstnanec pečuje o tři až čtyři děti. Jsou zde přijímány děti bez ohledu na věk, proto sourozence není třeba rozdělovat. Děti přicházejí nejen na základě soudního rozhodnutí a na žádost orgánu sociálně-právní ochrany dětí, ale i na žádost rodičů nebo samotného dítěte. V Klokánku je „teta“ (příp. i „strýc“) s dětmi v bytě i v noci a svou přítomností jim dodává pocit jistoty a bezpečí. Při návštěvě cizích osob se děti v Klokánku chovají tak jako děti v rodině – jsou zprvu nedůvěřivé a vyhledávají blízkost „tety“ nebo „strýce“. Průměrná doba pobytu dítěte v Klokánku je šest měsíců. Kolem 60 % dětí se z Klokánků vrací domů a 30% odchází do náhradní rodinné péče. (Projekt Klokánek. Fond ohrožených dětí [online]. 2016)

4.1 Zaměstnanci Klokánku

Personální zabezpečení péče o děti a provozu rodinných Klokánků je zajišťováno osobami v hlavním pracovním poměru - teta/strýc, v pracovním poměru - pomocná teta, strýc anebo na základě dobrovolnické smlouvy s FOD - dobrovolná teta/strýc. Velikost pracovního úvazku se odvíjí od počtu dětí. Dvě děti odpovídají plnému úvazku jedné pečující osoby, jedno dítě jejímu polovičnímu úvazku. Jde-li však o dítě vyžadující

zvýšenou péčí, pak péče o ně splňuje podmínky plného úvazku. (Barvíková, Paloncyová, 2012, s. 78)

Zájemci o provozování rodinných Klokánek jsou vybíráni na základě jejich osobní znalosti během poradensko-relaxačních pobytů pro náhradní rodiny pořádaných FOD (pěstouni), nebo při péči o děti v Klokáncích se střídavou péčí (tety z těchto Klokánek). Mezi základní požadavky patří kromě zkušeností s výchovou vlastních či přijatých dětí i vhodné bytové podmínky. (Barvíková, Paloncyová, 2012, s. 78)

Pro výkon zaměstnání v Klokánku musí „tety a strýcové“ splňovat určité požadavky. Těmi je bezpochyby morální a trestní bezúhonnost, zkušenosti s péčí o děti (vlastní, přijaté, event. profesionální), Min. středoškolské (vč. vyučení) vzdělání, Vhodná osobností struktura – dostatek empatie, schopnost vytvořit svěřeným dětem útulné a láskyplné prostředí, schopnost řádného vedení domácnosti, včetně vaření, odolnost vůči psychické a fyzické zátěži. Zaměstnanci jsou též podrobena psychologickému vyšetření, které zajišťuje FOD. (Projekt Klokánek. Fond ohrožených dětí [online]. 2016)

Ve vztahu ke svému zaměstnání mají „tety a strýcové“ určité povinnosti. Osobně zajišťují celkovou péči o svěřené děti namísto jejich rodičů, a to na principech náhradní rodinné péče. Dbají o tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj svěřených dětí a jejich zdraví, důsledně chrání zájmy svěřených dětí a vykonávají nad nimi dohled odpovídající stupni jejich vývoje. Vytváří svěřeným dětem bezpečné, láskyplné a harmonické rodinné prostředí. Měli by se vyvarovat používání fyzických či jiných ponižujících trestů nebo jednání, kterým by se dotkl cti nebo důstojnosti dítěte či jeho rodinných příslušníků. Zajišťují pro děti vhodnou stravu, včetně vaření a dbají na jejich řádnou školní přípravu dětí. Samozřejmostí je pravidelný kontakt se školou. Svěřenou rodinnou buňku nebo byt udržují v čistotě a pořádku a vedou k němu i děti podle jejich věku a schopností. (Projekt Klokánek. Fond ohrožených dětí [online]. 2016)

Dále zaměstnanci vedou denní záznamy o chování, projevech a zdravotním stavu svěřených dětí i o návštěvách jejich rodinných příslušníků a o propustkách domů či do jiného výchovného prostředí. Vedou pokladní knihu a provádí měsíční vyúčtování svěřených finančních prostředků, účastní se pracovních porad, školení a supervizí. Spolu s dětmi se zúčastňují poradensko-relaxačních pobytů. Také pracují s rodinami svěřených dětí. Musí dodržovat bezpečnostní a požární předpisy dbát pokynů odborných a nadřízených pracovníků. (Projekt Klokánek. Fond ohrožených dětí [online]. 2016)

4.2 Výhody Klokánek oproti ústavnímu systému

Vzhledem k tomu, že Klokánky jsou rodinné alternativní ústavní zařízení, jsou provozovány přímo v rodinách zaměstnanců FOD nebo v objektech se služebními byty, kde se po týdnu střídají dvě „tety“. Je tedy jasné, že největší výhodou Klokánek oproti ústavnímu zařízení je právě podobnost s fungováním běžné rodiny, která má pro děti nezastupitelnou roli. Nedochází k opoždování dětí ani k jejich psychické deprivaci. Podobně jako je tomu u dětí vyrůstajících u příbuzných.

Děti lze přijímat nejen na základě předběžného opatření nebo rozsudku, ale také na žádost rodičů, nebo na žádost OSPOD s následným souhlasem rodičů. Zlepší-li se podmínky v rodině, lze pobyt ukončit a dítě vrátit domů. Do Klokánek lze také přijmout děti na základě jejich vlastní žádosti a poskytovat jim péči i proti vůli rodičů až do té doby, než soud rozhodne o předběžném opatření (rychlé předběžné opatření činí 24 hodin, v případě obvyčejného předběžného opatření 7 dní). Je tak možné zajistit dětem rychlou pomoc, pokud jsou na útěku z rodiny. Často jde o děti týrané, zanedbávané a zneužívané. Zařízení Klokánek není rozděleno podle věku a lze tak přijímat i sourozence bez ohledu na věk. Děti jsou ve většině případů přijímány přímo z „terénu“ a proto nemusí zbytečně pobývat v diagnostickém ústavu, kde jsou společně ve stejném režimu děti bez poruch chování s dětmi výrazně narušenými, agresivními, s anamnézou prostituce, trestné činnosti, toxikománie, apod. (děti bez těchto problémů jsou kromě psychické deprivace zvýšeně ohroženy šikanou).

V Klokánku je „teta“ (příp. i „strýc“) s dětmi v bytě i v noci a svou přítomností a uklidňováním (např. při nočních děsích nebo pláči dětí) jim dodává pocit jistoty a bezpečí. Naproti tomu v dětských domovech je obvykle jen jedna noční vychovatelka na celý ústav, příp. patro. (Projekt Klokánek. Fond ohrožených dětí [online]. 2016)

Statistika

V roce 2011 byla v Klokáncích poskytnuta péče celkem 990 dětem. V průběhu roku odešlo 516 dětí (domů se vrátilo 50 % dětí, do péče druhého rodiče přešly 4 %, do azylového domu s rodičem jich odešlo 9 %, do náhradní rodinné péče přešlo 21 %, po dosažení zletilosti odešla 3 % dětí a do ústavní výchovy bylo přemístěno 13 % dětí)

V roce 2012 bylo v Klokáncích umístěno 974 dětí. V průběhu roku odešlo 475 dětí (domů se vrátilo 57 % dětí, do péče druhého rodiče přešly 3 %, do azylového domu

s rodičem jich odešlo 7 %, do náhradní rodinné péče přešlo 22 %, po dosažení zletilosti odešla 3 % dětí a do ústavní výchovy bylo přemístěno 7 % dětí).

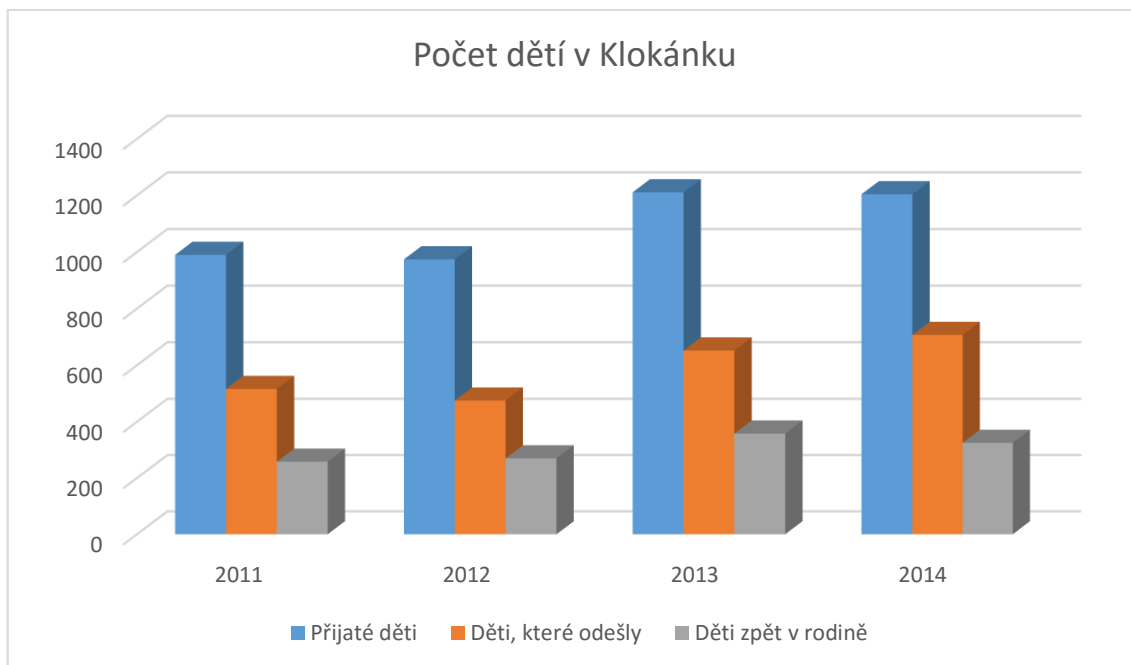
V roce 2013 zde byla poskytnuta péče 1211 dětem. V průběhu roku odešlo 652 dětí (domů se vrátilo 55 % dětí, do péče druhého rodiče přešla 3 %, do azylového domu s rodičem jich odešlo 8 %, do náhradní rodinné péče přešlo 20 %, po dosažení zletilosti odešla 2 % dětí a do ústavní výchovy bylo přemístěno 12 % dětí).

V roce 2014 Klokánky poskytly péči 1204 dětem. V průběhu roku odešlo 707 dětí (domů se vrátilo 46 % dětí, do péče druhého rodiče přešla 3 %, do azylového domu s rodičem jich odešlo 11 %, do náhradní rodinné péče přešlo 20 %, po dosažení zletilosti odešlo 1 % dětí a do ústavní výchovy bylo přemístěno 19 % dětí)

Z tohoto přehledu posledních 4 let je patrné, že počet dětí umístěných v zařízeních Klokánek bohužel téměř každým rokem narůstá. Na druhou stranu ale téměř vždy polovina z dětí, které zařízení opustí, se vrátí zpět do své rodiny nebo do péče druhého rodiče. V následující tabulce a grafu je tato statistika znázorněna. (Fond ohrožených dětí [online] 2016)

	2011	2012	2013	2014
Počet dětí v Klokánku	960	974	1211	1204
Děti, které odešly	516	475	652	707
Děti zpět v rodině	258	270	358	325

Tabulka. č. 1: Počet dětí v Klokánku (Zdroj:vlastní)

Graf č. 1: Počet dětí v Klokánku (Zdroj: vlastní)

Shrnutí

V této kapitole jsme se seznámili s rodinnou alternativní péčí – Klokánek. Přiblížili jsme si systém fungování tohoto zařízení a jeho principy. Uvedli jsme požadavky a povinnosti zaměstnanců Klokánku a popsali jsme výhody Klokánku oproti ústavnímu zařízení.

V následující praktické části budeme prostřednictvím výzkumného šetření zkoumat vybrané zařízení rodinné alternativní ústavní péče – Klokánek a jeho vliv na vzájemné soužití jeho členů.

5 Výzkumné šetření

Praktická část je zaměřena na autentické příběhy ohrožených dětí, které jsou nyní umístěny v zařízení Fondu ohrožených dětí – Klokánek. Jedná se o rodinnou alternativní ústavní péči. Dále se blíže seznámíme s jedním z těchto zařízení, které je provozováno v domě zaměstnanců Fondu ohrožených dětí.

5.1 Cíle výzkumného šetření

Hlavní cíl:

Hlavním cílem práce je popsat formy náhradní rodinné péče v České republice a prostřednictvím výzkumného šetření zkoumat rodinnou alternativní péči Klokánek a vliv na vzájemné soužití jeho členů.

Dílčí cíle:

- Charakterizovat legislativní systém v oblasti sociálně – právní ochrany dětí v ČR
- Popsat úkoly státních institucí v oblasti sociálně – právní ochrany dětí v ČR
- Poukázat na problematiku ohrožených dětí.

5.2 Metodologie, charakteristika cílové skupiny a organizace výzkumného šetření

V praktické části byly použity kvalitativní metody. Byly zpracovány případové studie (kazuistiky). Poznatky jsme získali formou studia spisové dokumentace, rozhovorů a pozorování. Doplňkovou metodou výzkumu byly rozhovory se zaměstnanci Klokánku.

Kazuistika

„Výzkumná metoda v empirickém pedagogickém výzkumu, při níž je zkoumání podroben jednotlivý případ (např. žák, malá skupina žáků, jednotlivá třída, škola apod.), detailně popsán a vysvětlován, takže se dochází k takovému typu objasnění, jehož při zkoumání těchto objektů v hromadném souboru nelze dosáhnout. Výhodou metody je možnost hlubokého poznání podstaty případu, nevýhodou omezenost zobecnitelnosti výsledků.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2001, s. 188 – 189)

Rozhovor

Rozhovor neboli interview je metoda shromažďování dat o pedagogické realitě, která spočívá v bezprostřední verbální komunikaci výzkumného pracovníka a respondenta. Anglický výraz interview je složen ze dvou částí – inter (mezi) a view (názor, pohled). Velkou výhodou interview oproti jiným výzkumným metodám je navázání osobního kontaktu, který umožňuje hlubší pochopení postojů a motivů respondentů. Můžeme sledovat reakce respondenta na kladené otázky a podle nich usměrňovat další průběh interview. Podle toho jak je interview výzkumníkem řízeno, je možné rozlišit interview strukturované, polostrukturované a nestrukturované. (Chráška, 2007, s. 182)

Hendl (2008, s. 173) dělí rozhovory na několik typů:

- Strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami, které jsou pečlivě formulované.
- Rozhovor pomocí návodu, součástí něhož je seznam otázek nebo témat, které se v rámci rozhovoru budou probírat a tím se tak zajistí, že se v průběhu rozhovoru dostane na všechna témata.
- Neformální rozhovor, během kterého dochází k samovolnému vytváření otázek vzájemným působením respondenta a tazatele.
- Narativní rozhovor, kdy respondent volně vypráví.
- Fenomenologický rozhovor zaměřený na historii respondenta.
- Skupinový rozhovor, kterého se účastní šest až osm respondentů.

Pro potřeby našeho výzkumného šetření jsme využili strukturovaný rozhovor, který posléze vyústil v neformální (volný) rozhovor.

Pozorování

Pozorování je nejstarší a nejrozšířenější metoda získávání dat. Bývá definováno jako „*sledování smyslově vnímatelných jevů, zejména chování osob, průběhu dějů aj.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2001, s151)

Při kvalitativním výzkumu se používá nestrukturované pozorování. Při něm nejsou stanové pozorovací nebo hodnotící systémy. Je určený pouze cíl pozorování a prostředí, v kterém se pozorování uskutečňuje. Přestože pozorování může být spontánní a nepřipravené, pozorovatel si většinou prostředí nebo situace vybírá záměrně. Do terénu

vstupuje připravený a soustředí se na to, co se děje v situacích, které si vybral. (Gavora, 2010, s. 94)

Vzhledem k časovým požadavkům se rozlišuje pozorování krátkodobé a dlouhodobé. Krátkodobé pozorování se většinou využívá k praktickým účelům v denní praxi. Dlouhodobá, důkladná pozorování mohou probíhat na stejných subjektech např. několik let a jsou označována jako longitudinální pozorování. Podle toho, kdo pozorování provádí, rozlišujeme sebepozorování (introspekci) a pozorování jiných (extrospekci). (Chráska, 2007, s. 152)

Charakteristika cílové skupiny

Výzkumné šetření probíhalo ve vybraném zařízení Fondu ohrožených dětí - Klokánek. Je to zařízení rodinné alternativní ústavní péče, které je provozováno v domě zaměstnanců Fondu ohrožených dětí.

Rodinný dům, kde je Klokánek provozován se nachází na okraji malé obce. Patří k němu velká zahrada, kterou děti mohou využít k různým hrám a sportovním aktivitám. V přízemí domu je prostorná kuchyně, na kterou navazuje jídelna a velký obývací pokoj. Zde se „rodina“ schází ke stolování a společným aktivitám. V horních dvou patrech jsou dětské pokoje, kde mají děti své zázemí. V mezipatře mají k dispozici společenskou místnost určenou ke společenským hrám, četbě, apod.

V posledních čtyřech letech dům prošel velkou rekonstrukcí a děti tak žijí ve velmi příjemném prostředí.

V tomto zařízení pracují 3 zaměstnanci:

- „denní teta“, která je zároveň vedoucí zařízení.
- „denní teta“, která zde pracuje na částečný úvazek jako sociální pracovnice a má na starost stravování dětí.
- „denní strýc“, který se dětem věnuje v jejich volném čase a pomáhá jim s přípravou na vyučování.

Vedoucí zařízení spolu s manželem vychovala svých 6 již dospělých dětí a dále mají v pěstounské péči 3 děti. Pro naše výzkumné šetření jsme se zaměřili pouze na příběhy dětí, které jsou umístěné v Klokánku.

Organizace výzkumného šetření

Pro naše výzkumné šetření byly zpracovány případové studie dětí umístěných v zařízení Fondu ohrožených dětí – Klokánek. Poznatky k případovým studiím jsme získali na základě několika návštěv zařízení. Z důvodu ochrany osobních dat jsme neuváděli jména dětí.

První návštěvy se uskutečnily v prosinci 2015 a ukončeny byly v dubnu 2016. Vzhledem k tomu, že autorka práce se s rodinou osobně zná, probíhalo výzkumné šetření bez komplikací a také komunikace se zaměstnanci byla bezproblémová. Velice ochotně poskytli k nahlédnutí dokumenty, ke kterým by za jiných okolností nebyl přístup. Byly to zprávy z pedagogicko – psychologických poraden, lékařské zprávy, soudní spisy.

Doplňkovou metodou výzkumného šetření byly i strukturované rozhovory se zaměstnanci Klokánku, pomocí kterých jsme se snažili zjistit jejich pohled na práci v tomto zařízení a také jaký vliv má toto zařízení na vzájemné soužití jeho členů. Protože, jak jsme zmínili výše, zařízení je provozováno v domě zaměstnanců Fondu ohrožených dětí.

Strukturovaný rozhovor, který jsme měli připravený, později vyústil ve volné povídání. Všichni zaměstnanci byli velmi vstřícní a ochotně nám zodpověděli všechny otázky. Rozhovory byly z části nahrávány na diktafon a z části jsme si některé odpovědi zaznamenávali písemně.

Během návštěv zařízení probíhalo také naše pozorování, kdy jsme sledovali chod zařízení, chování dětí a přístup zaměstnanců k dětem.

5.3 Výsledky výzkumného šetření

Výzkumné šetření bylo rozděleno na dvě části:

- A) Případové studie
- B) Rozhovory se zaměstnanci Klokánku

PRÍPADOVÁ STUDIE Č. 1 - Chlapec 8 let (v době přijetí do zařízení mu bylo 7 let)

OSOBNÍ ANAMNÉZA: První gravidita, porod v termínu, bez komplikací, porodní míry 3200 g/49 cm., po porodu adaptace v normě, po porodu dán ihned matce, kojen do 3 měsíců, prospíval, kyčle v pořádku. Žádné další významné rizikové faktory. Psychomotorický vývoj v normě.

Rozumové schopnosti: průměrně inteligentní, problémy v psychické oblasti z následku špatného přístupu rodiny

Školní prospěch – studijní výsledky jsou v průměru. Navštěvuje 2. ročník základní školy

RODINNÁ ANAMNÉZA: *Otec* (1980), vzdělání – střední odborné učiliště, obor soustružník, nyní nezaměstnaný.

V dětství prodělal běžná dětská onemocnění, žádné další infekční choroby.

Bližší informace nejsou známy.

Matka (1987) – vzdělání – odborné učiliště, obor kuchař, číšník

V dětství prodělaná běžná onemocnění, žádné další infekční choroby

Nyní jsou oba rodiče silnými alkoholiky, není vyloučena přítomnost dalších návykových látek. Byla jim navržena protialkoholní léčebná kúra, na kterou zatím nenastoupili.

POPIS SOCIÁLNÍ SITUACE

Chlapec se narodil v roce 2008. Rodiče žili jako druh a družka. Při narození chlapce bylo matce 21 let a otci 28 let. Matka však po porodu biologického otce chlapce opustila a chlapce poté vychovávala s jiným mužem. Žádné jiné sourozence chlapec nemá. Rodina byla od začátku sociálně slabá. I když matka i nevlastní otec chodili do zaměstnání, neuměli hospodařit s penězi, za které si kupovali alkohol a cigarety. Chlapec chodil nevhodně oblékaný, nenavštěvoval pravidelně povinnou školní docházku. Byly u něj objeveny i podlitiny, které mu zřejmě způsobil nevlastní otec. Také mezi rodiči chlapce zřejmě dochází k častým neshodám, které mnohdy řeší nevybíravým slovním způsobem a také vzájemným fyzickým napadáním. U obou rodičů byl zjištěn vysoký stupeň alkoholismu.

Na skutečnost, že chlapec vyrůstá v nevhodném a nepodnětném prostředí, upozornila orgán sociálně - právní ochrany dětí ředitelka základní školy, kam chlapec docházel.

Na základě zjištěných informací a prověřených důkazů došel soud k závěru, že jsou dány důvody pro výchovné opatření, neboť ze zpráv policie, která uvádí celkem čtyři výjezdy, kdy matka byla slovně a fyzicky napadena a zraněna svým manželem, tak ze zpráv zdravotnického zařízení vyplývá, že chlapec žije v prostředí, které je pro jeho další vývoj života jak po stránce psychické, tak fyzické nemožný.

PŘIJETÍ CHLAPCE DO FOD - KLOKÁNEK

Kvůli závažnosti situace a ohrožení života chlapce soud rozhodl o svěřeni péče nezletilého do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Klokánek. Chlapec byl se souhlasem matky umístěn do tohoto zařízení rodinného typu, kde se mu dostaví harmonické, bezpečné a především vhodné prostředí. Zde zůstane po dobu, než si matka s otcem upraví rodinné poměry i svůj zdravotní stav tak, aby byli schopni zajistit řádnou péči o chlapce a vytvořit mu takové prostředí, aby nemusel být přítomen vulgárních výrazů a fyzického napadání ze strany nevlastního otce na sebe a svoji matku.

V pobočce Fondu ohrožených dětí byla sepsána dohoda mezi matkou nezletilého chlapce, a vedoucí zařízení rodinné alternativní ústavní péče Klokánek. V této péči bude chlapec na základě rozsudku městského soudu v Brně. Matka dobrovolně souhlasila s umístěním svého syna do zařízení Fondu ohrožených dětí Klokánek na dobu neurčitou.

Po přijetí do Klokánku byl chlapec po zdravotní stránce v pořádku, ale poněkud pohublý. Občas se choval agresivně, k ostatním dětem – udeřil je pěstí, mluvil vulgárně, bral jim hračky. Toto chování bylo zřejmě v důsledku negativní zkušenosti chlapce z původní rodiny, protože bohužel poznal pouze nevybíravé chování svého nevlastního otce. Asi po třech měsících se situace zklidnila a dle slov vedoucí Klokánku se chlapec s dětmi spřátelil a oblíbil si i „tety a strýce“.

SOUČASNÁ SITUACE

Chlapec se dnes jeví jako bezproblémové dítě, které má mírné sklony k impulzivnímu chování, ale své emoce dokáže ovládat. Chlapec je šikovný, bystrý, živějšího temperamentu. Je drobnější postavy, působí mladším dojmem. Zdravotní omezení nemá, nemocný nebývá. Někdy se projevuje lítostivě. Jeho rozumové schopnosti odpovídají věku.

DOPORUČENÍ

Ze speciálně pedagogického hlediska bych doporučila chlapce co nejdříve dobu ponechat v Klokánku. Na toto zařízení si již zvykl a jasně viditelné jsou i pozitivní výsledky. I přes to, že Klokánek slouží pro umístění dětí jen na kratší přechodnou dobu, chlapce bych v Klokánku ponechala, jelikož si myslím, že umístění chlapce do jiného zařízení by výrazně zasáhlo chlapcovu psychiku a celkově mu uškodilo. Klokánek chlapci do dalšího vývoje jen prospěje, neboť je to zařízení rodinného typu. Chlapci se zde dostane řádné péče po dobu, než by si matka upravila své rodinné problémy i svůj

zdravotní stav tak, aby byla schopna zajistit řádnou péči o svého syna a vytvořit mu vhodné rodinné prostředí prospěšné jeho dalšímu vývoji a zdraví.

PŘÍPADOVÁ STUDIE Č. 2 – Sourozenci

Chlapec 9 let (v době přijetí do FOD Klokánek mu bylo 6 let)

Chlapec 6 let (v době přijetí do FOD Klokánek mu byl 1 rok)

Dívka 12 měsíců (v době přijetí do FOD Klokánek jí byly 2 měsíce)

OSOBNÍ ANAMNÉZA: Jedná se o chlapce ve věku 9 let.

První gravidita, porod v termínu, bez komplikací, porodní hmotnost 3200g/49cm, po porodu adaptace v normě, po porodu dán ihned matce, kojen do 3 měsíců, prospíval, kyčle v pořádku.

Sedět začal v 6 měsících, chůze ve 12 měsících

V osobní anamnéze nejsou žádné významné rizikové faktory.

Rozumové schopnosti nejsou příliš přiměřené věku, inteligence spíše podprůměrná, psychomotorický vývoj v normě.

Zraková percepce – vizuální diferenciací je na dobré úrovni, barvy rozlišuje.

Sluchová percepce – orientační vyšetření sluchu v normě.

Lateralita oka – pravostranná, lateralita ruky – pravostranná

Chlapec navštěvuje 3. ročník základní školy, studijní výsledky jsou spíše podprůměrné.

Na základě doporučení třídní učitelky a PPP bylo zažádáno o přidělení asistenta pedagoga k chlapci.

OSOBNÍ ANAMNÉZA: Jedná se o chlapce ve věku 6 let.

Druhá gravidita (starší bratr 9 let), porod v termínu, bez komplikací, porodní míry 3000g/50cm., po porodu adaptace v normě, po porodu dán ihned matce, kojen do 1 měsíce, prospíval, kyčle v pořádku.

Sedět začal v 6, 5 měsících, chůze v 11 měsících.

První slova ve 2 letech.

Kresba postavy - odpovídá věku dítěte

V 5 letech mu bylo na základě vyšetření v PPP diagnostikováno ADHD, navržen odklad školní docházky, dle záznamů z PPP je mentální úroveň chlapce 5 let.

Lateralita oka – nevyhraněná, lateralita ruky – pravostranná

Chlapec navštěvuje mateřskou školu.

OSOBNÍ ANAMNÉZA: Jedná se o dívku ve věku 12 měsíců

Třetí gravidita (starší bratři 6 a 9 let), porod v termínu, císařským řezem z důvodu nepřetočení dítěte hlavičkou dolů, bez komplikací, porodní hmotnost 2900g/47 cm, po porodu adaptace v normě, nebyla kojena z důvodu špatné tvorby mléka matky. Prospívá, kyčle v pořádku.

V osobní anamnéze raných vývojových fází zatím nejsou žádné významné rizikové faktory. Sedět začala v 7 měsících, chůze ve 12 měsících.

RODINNÁ ANAMNÉZA: Otec (1978) – vzdělání – základní škola, odborné učiliště po jednom roce studia ukončil, nyní nezaměstnaný.

Další záznamy o osobní anamnéze otce nebyly nalezeny.

Matka (1989) – střední odborné učiliště – obor kuchař, číšník, nyní nezaměstnaná.

V dětství prodělala běžná dětská onemocnění, žádné další infekční choroby.

Podrobnější záznamy taktéž nebyly nalezeny.

POPIS SOCIÁLNÍ SITUACE

První chlapec se narodil v roce 2007. Matka chlapce žila s otcem dítěte v bytě své matky. Otec chlapce byl registrovaný na Úřadě práce a občas měl menší přivýdělek formou brigády. Matka o chlapce nejevila příliš velký zájem, ačkoli se jí její matka snažila pomáhat a vše vysvětlit. Proto se o chlapce spíše starala jeho babička. Když byly chlapci tři roky, matka znovu otěhotněla. Její druh ji brzy po porodu opustil. Ani tehdy matka chlapcům neposkytovala řádnou péči. Byla třikrát trestaná za krádeže, kterými si opatrovala alkohol a cigarety. Trest však opakovaně nenastoupila. O chlapce se dále starala jejich babička. Ta ovšem zemřela, když bylo chlapcům 1 a 4 roky. Matka po té nebyla schopna chlapcům poskytnout řádnou péči a vzhledem k jejím opakovaným deliktům a závislosti na návykových látkách nechávala chlapce doma samotné. Na tuto skutečnost upozornili policii sousedé. Na základě prověření situace a důkazů soud došel k rozhodnutí, že jsou dány důvody pro výchovné opatření chlapců. Matka byla vzata do vazební věznice a odsouzena ke 2 rokům trestu odnětí svobody.

PŘIJETÍ CHLAPCŮ DO FOD - KLOKÁNEK

Kvůli závažnosti situace a ohrožení života chlapců soud rozhodl o svěřeni péče nezletilých chlapců do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Klokánek. Chlapci byli se souhlasem matky umístěni do tohoto zařízení rodinného typu, kde se jim dostává harmonické, bezpečné a především vhodné prostředí. Zůstanou zde do té doby, dokud matka nebude propuštěna na svobodu a neupraví svou životní situaci tak, aby byla schopna se o chlapce postarat a poskytnout jim řádnou péči.

Dle slov vedoucí zařízení se chlapci bez větších problémů začlenili do chodu zařízení a zejména starší z chlapců se spřátelil s ostatními dětmi, „s tetami a strýcem“ v Klokánku a začal také navštěvovat mateřskou školu.

Po roce byla matce udělena amnestie, a tudíž byla propuštěna na svobodu. Po té si zažádala o navrácení dětí do vlastní péče. Také jí byl přidělen pobyt v azylovém domě.

Soud matce umožnil občasné návštěvy dětí a později jí bylo povoleno pečovat o staršího z chlapců několik dní v týdnu. Mladší chlapec byl prozatím ponechán v Klokánku.

Starší chlapec pobýval s matkou v azylovém domě. Vzhledem k tomu, že si v Klokánku již zvykl a líbilo se mu tam, tuto změnu prožíval velmi těžce. Začal matce utíkat a to jak z azylového domu, tak např. z městské hromadné dopravy. Také se choval agresivně nejen k matce, ale i k zařízení v azylovém domě (ničil, rozbíjel věci). Jinými slovy, chlapec odmítal s matkou žít. Proto soud rozhodl o opětovném umístění chlapce zpět do Klokánku. Zde se jeho chování upravilo, chlapec se celkově zklidnil.

Mezitím matka chlapců odjela se svým přítelem pracovat do Německa. Po půl roce se vrátili zpět do ČR. Matka znovu otěhotněla. Dva měsíce po porodu ji její přítel opustil a matka se psychicky zhroutila. Byla hospitalizována v psychiatrické léčebně. Soud rozhodl o svěřeni péče nezletilé (dívka, 2 měsíce) do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc – Klokánek, kde již vyrůstají její dva starší sourozenci. Po třech měsících léčby byla matka z léčebny propuštěna, ale nyní je již tři měsíce nezvěstná. Proto i nadále platí rozhodnutí soudu o ponechání dětí v Klokánku.

SOUČASNÁ SITUACE

Dnes se všechny tři děti jeví jako spokojené, vyrovnané a klidné. Se starším z chlapců je dle slov vedoucí zařízení třeba, soustavně se věnovat přípravě do školy a neustále procvičovat probíranou látku, aby byl schopný zvládnout povinnou školní

docházku, neboť je zde podezření se strany PPP a třídní učitelky, že chlapec měl mít odklad školní docházky, ale bohužel matka s tímto nesouhlasila.

Holčička se také jeví jako spokojené a klidné dítě. Vytvořila si vztah ke „klokaním tetám a strýcům“, kteří se jí věnují. Celkově prospívá a vyvíjí se přiměřeně věku. Ostatní děti k ní mají velmi hezký vztah.

DOPORUČENÍ

Ze speciálně pedagogického hlediska bych doporučila ponechat děti v tomto zařízení, kde se jim dostává harmonické, podnětné, láskyplné a bezpečné prostředí. Neboť díky tomuto prostředí se starší chlapec opět zklidnil, poté, co pobýval s matkou. „Tety a strýcové“ se dětem věnují. Jak jsem si mohla povšimnout, děti jsou v tomto zařízení velmi spokojené, protože funguje jako „rodina“ a děti se zde cítí bezpečně a ví, že nejsou sami a má je někdo rád.

PŘÍPADOVÁ STUDIE Č. 3 – Sourozenci

Chlapec 16 let (v době přijetí do FOD Klokánek mu bylo 9 let)

Dívka 9 let (v době přijetí do FOD Klokánek jí byly 2 roky)

Chlapec 3 roky (přijat do FOD Klokánek ihned po narození)

OSOBNÍ ANAMNÉZA: Jedná se o chlapce ve věku 16 let

DIAGNÓZA: ADHD, agresivita v chování, užíval léky na uklidnění

První gravidita, porod v termínu, bez komplikací, porodní míry 3300g/50 cm, po porodu dán ihned matce, kojen do 2 měsíců, prospíval, kyčle v pořádku.

Sedět začal v 6,5 měsících, chůze v 11 měsících.

První slova ve 2,5 letech.

V dětství prodělal běžná dětská onemocnění, žádné infekční onemocnění.

Žádné další rizikové faktory nejsou známy.

Kresba – „hlavonožec“ ve 3 letech

Zrakové vnímání – rozlišování základních barev ve 4 letech

Rozumové schopnosti v době přijetí do ZDVOP spíše podprůměrné, nyní v normě, psychomotorický vývoj je přiměřený věku.

Lateralita oka – nevyhraněná, lateralita ruky – pravostranná.

Nyní navštěvuje střední odborné učiliště – obor truhlář.

OSOBNÍ ANAMNÉZA: Jedná se o dívku ve věku 9 let

Druhá gravidita (starší bratr 16 let), porod v termínu, bez komplikací, porodní míry 3000g/49 cm, po porodu dána ihned matce, avšak nekojena (umělá strava), prospívala, kyčle v pořádku.

Seděla v 6 měsících, chůze ve 13 měsících, první slova ve 2 letech.

Kresba – „hlavonožec“ až ve 4 letech

V dětství prodělala běžná dětská onemocnění, žádné další rizikové faktory nejsou známy.

Rozumové schopnosti a inteligence v době přijetí do ZDVOP spíše podprůměrné, nyní v normě, psychomotorický vývoj je úměrný věku dítěte.

Lateralita ruka/oko – zkřížená

Sluchové a zrakové vnímání – vývoj přiměřený věku, rozlišování základních barev ve 4 letech

Nyní navštěvuje 3. ročník základní školy.

OSOBNÍ ANAMNÉZA: Jedná se o chlapce ve věku 3 roky

Třetí gravidita (starší bratr 16 let, sestra 9 let) porod v termínu, přirozenou cestou, bez komplikací, po porodu neproběhl kontakt s matkou, ale dle rozhodnutí soudu po dvou dnech umístěn do ZDVOP Klokánek (matka s tímto rozhodnutím soudu souhlasila).

Chlapec prospíval, kyčle v pořádku.

Sedět začal v 6,5 měsících, chůze ve 13 měsících, první slova ve 2 letech.

Kresba – „hlavonožec“ nyní ve 3 letech.

Zrakové vnímání – rozliší základní barvy.

Sluchové vnímání – v normě.

Nyní je v zařízení Klokánek, od září by měl nastoupit do Mateřské školy.

RODINNÁ ANAMNÉZA: Otec (1975), vzdělání – odborné učiliště – obor zedník, nyní nezaměstnaný

Má jednoho sourozence. V dětství prodělal běžná dětská onemocnění, nyní zdravý, jeho otec zemřel na následky mozkové mrtvice

Matka (1977), vzdělání – odborné učiliště obor cukrář, nyní nezaměstnaná

Vyrůstala v Dětském domově. Další záznamy o matce nebyly nalezeny.

POPIS SOCIÁLNÍ SITUACE

Nejstarší chlapec se narodil v roce 2000. V době narození chlapce bylo otci 25 let a matce 23 let. Žili jako druh a družka v obecním bytě 1+1. Otec se snažil finančně zabezpečit rodinu, chodil do zaměstnání, pracoval ve stavebnické firmě. S výchovou chlapce rodině ze začátku pomáhala matka otce, protože matka nebyla sama schopna poskytnout dítěti odpovídající péči. Vzhledem k neustálým rodinným neshodám se matka otce rozhodla již rodině dále nepomáhat a o dítě se tak musela začít starat jeho matka, která se ovšem o chlapce příliš nezajímala. Chlapec byl od 4 let zapsán do místní mateřské školy, ale podle učitelky, zařízení nenavštěvoval příliš často a chodil neupravený a zanedbaný. Když bylo chlapci 5 let, matka znovu otěhotněla. Půl roku po porodu holčičky otec přišel o práci z důvodu častého stavu podnapilosti. Snažil si najít jinou práci, ale bez úspěchu, pouze si občas přivydělal formou brigády. Starší chlapec nastoupil do 1. ročníku základní školy, ale protože chodil do školy neupravený, neustále neměl pomůcky, měl velmi časté neomluvené absence, rozhodla se třídní učitelka oznámit tuto dlouho trvající situaci na příslušný OSPOD. Vzhledem k výskytu podlitin u chlapce zde bylo také podezření z týrání chlapce ze strany otce, který se dle slov učitelky ke chlapci choval často hrubě. Sociální pracovníce provedly návštěvu rodiny a byla doporučena sanace rodiny, ovšem rodiče odmítali spolupracovat. Proto byl na žádost OSPOD umístěn do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc – FOD Klokánek. Rodiče s tímto rozhodnutím souhlasili.

Otci byla doporučena léčba v protialkoholní léčebně, na kterou sice nastoupil, ale nedokončil. Vzhledem k tomu, že ani jeden z rodičů neměl žádné zaměstnání a neplatili nájem obecního bytu, byla jim vypovězena smlouva a rodiče nyní bydlí na ubytovně pro sociálně slabé občany.

PŘIJETÍ DĚTÍ DO FOD – KLOKÁNEK

Po přijetí do zařízení byla adaptace dětí dle slov vedoucího zařízení velmi obtížná. Obě děti se jevily velmi zanedbaně. Starší chlapec byl velice bázlivý, nechtěl spolupracovat a začal se projevovat poněkud agresivně. Bil ostatní děti v zařízení, používal vulgární slova a také ničil hračky a jiné předměty. Proto byl podroben vyšetření v PPP a u pediatra a byly mu předepsány léky na uklidnění.

Mladší holčička byla po přijetí velmi apatická, nenavazovala kontakt s pracovníky Klokánku ani se žádným z dětí. Vydržela i několik hodin nehybně ležet v posteli a dle „tety“ byla velmi plačtivá a to až do svých 5 let.

Postupem času a hlavně díky láskyplné péči „tet a strýců“ se psychický stav obou sourozenců zlepšil, děvčátko začalo komunikovat, bylo veselejší a u chlapce se zmírnily agresivní projevy v chování.

Rodiče měli zájem děti v Klokánku navštěvovat, ale z důvodu podezření na týrání chlapce, měl otec soudně nařízeno stýkat se s chlapcem pouze s dohledem sociální pracovnice. Chlapec však neměl velký zájem otce vidět.

Po čtyřech letech pobytu dětí v Klokánku matka dětí po třetí otěhotněla. Protože však sociální situace jí a jejího druha byla stále stejná a oba neměli zájem dítě po narození vychovávat, dala matka souhlas k umístění dítěte do FOD – Klokánek ihned po narození dítěte. Vedoucí zařízení společně se sociální pracovnicí vyzvedla dítě po porodu v nemocnici.

Po přijetí do zařízení chlapeček prospíval, jevil se jako zdravé miminko. „Tety a strýcové“ se mu s láskou věnovali, seznámili se s ním i jeho starší sourozenci a ostatní děti. Později si chlapec vytvořil silnou citovou vazbu k jednomu „strýci“, na kterém je nyní doslova závislý.

SOUČASNÁ SITUACE

Dnes je nejstaršímu chlapci 16 let a studuje prvním rokem na středním odborném učilišti obor truhlář. Agresivní chování u něj vymizelo, tudíž již neužívá zklidňujících léků. Jeví se jako klidný, mladý dospívající chlapec, který přemýšlí o své budoucnosti a o tom, jak by měl jeho budoucí život vypadat. Zlepšil se i jeho vztah s jeho otcem, který později dostal povolení se s chlapcem vídat i bez dozoru sociální pracovnice.

Dívka navštěvuje třetí ročník základní školy. Jeví se jako klidné, bystré dítě. Vytvořila si přátelský vztah k „tetám a strýcům“. Její studijní výsledky jsou průměrné, navštěvuje také odpolední kroužek paličkování v základní škole a učí se na zobcovou flétnu v základní umělecké škole. Ráda také pomáhá s péčí o mladší „sourozence“.

Nejmladší chlapec, který je v zařízení od narození se též jeví jako klidné, spokojené dítě. Nebojí se komunikovat a navazovat kontakt s jinými lidmi, jako např. při mých návštěvách se mnou nadšeně komunikoval, mluvil velmi hezky o ostatních dětech.

Dle vedoucí zařízení jsou děti spokojené, bez závažnějších výchovných problémů. Jejich rodiče mají o děti zájem a jednou za měsíc je přijedou navštívit, občas je vzali na výlet, to se ale neukázalo jako dobrý nápad, protože dle slov vedoucí zařízení děti přijely hladové a rodiče nevěděli, jak se o ně postarat. Proto nyní rodiče děti berou pouze na kratší vycházky po okolí.

DOPORUČENÍ

Ze speciálně pedagogického hlediska bych doporučila děti ponechat v tomto zařízení co nejdéle možnou dobu. Neboť ve srovnání s tím, v jakém fyzickém a tělesném stavu děti do zařízení přišly a jak se jeví dnes, je viditelné, že dětem pobyt v tomto zařízení výrazně prospěl. Dostává se jim zde harmonické, láskyplné a podnětné prostředí a děti se seznamují s hodnotami tradiční rodiny, které pro ně mohou být v budoucím životě velmi přínosné.

PŘÍPADOVÁ STUDIE č. 4 – Sourozenci

Chlapec 14 let (v době přijetí do FOD Klokánek mu bylo 8 let)

Chlapec 12 let (v době přijetí do FOD Klokánek mu bylo 6 let)

OSOBNÍ ANAMNÉZA: Jedná se o chlapce věku 14 let, v květnu dovrší 15 let

První gravidita, porod v termínu, po porodu – novorozenecká žloutenka, porodní míry 3900g/51cm, po porodu dán ihned matce, kojen 6 měsíců, prospíval, kyčle v pořádku.

Sedět začal v 7 měsících, chůze ve 14 měsících, první slova ve 2,5 letech.

V dětství prodělal běžná dětská onemocnění.

V osobní anamnéze nejsou žádné rizikové faktory.

Zraková a sluchová percepce – v normě.

Kresba – „hlavonožec“ – ve 3,5 letech

Rozumové schopnosti – průměrné, psychomotorický vývoj – úměrně věku dítěte.

Nyní je žákem 9. ročníku základní školy, jeho studijní výsledky jsou mírně podprůměrné, po ukončení základní školy nastoupí do odborného učiliště v Brně, obor zedník.

Navštěvuje kroužek fotbalu místního oddílu.

OSOBNÍ ANAMNÉZA: Jedná se o chlapce ve věku 12 let

Druhá gravidita (starší bratr 14 let), porod v termínu, císařským řezem z důvodu omotání pupeční šňůry kolem krku dítěte a hrozilo tak udušení dítěte. Poté již vše v pořádku.

Porodní míry 2900g/48cm, kojen do 3 měsíců, prospíval, kyčle v pořádku.

Sedět začal v 7 měsících, chůze ve 12 měsících, první slova ve 2 letech.

Kresba - v normě.

Zraková percepce – rozlišování základních barev ve 3, 5 letech.

Sluchová percepce – vývoj úměrný věku.

Rozumové schopnosti v normě, psychomotorický vývoj – přiměřený věku.

V 6 letech mu bylo na základě vyšetření PPP diagnostikováno ADD.

Nyní je žákem 6. ročníku základní školy, jeho studijní výsledky jsou průměrné.

Navštěvuje kroužek fotbalu místního sportovního oddílu.

RODINNÁ ANAMNÉZA: Otec (1974), vzdělání - středoškolské – průmyslová škola, pracoval v oboru jako automechanik, nyní nezaměstnaný

Má dva starší sourozence (bratr a sestra), je otcem ještě dalších 7 dětí z jiných vztahů.

V dětství prodělal běžná dětská onemocnění, žádné infekční onemocnění.

Nyní je silný alkoholik.

Jeho matka trpí Alzheimerovou chorobou.

Matka (1980), vzdělání - středoškolské, povolání účetní.

Nemá žádné sourozence. O jejich rodičích nejsou žádné záznamy.

Podle posledních záznamů se nyní vyskytuje v zahraničí.

Bližší informace o matce nenalezeny.

POPIS SOCIÁLNÍ SITUACE

Starší chlapec se narodil v roce 2001. V té době bylo otci 27 let a matce 24 let. Žili jako druh a družka. Otec pracoval jako automechanik. Z předchozího vztahu měl již tři děti, které žily s matkou, ale otec se s nimi stýkal jednou týdně.

O tohoto chlapce pak pečoval společně se současnou partnerkou. Během raného dětství poskytovali dítěti řádnou výchovu a péči. Chlapec navštěvoval mateřskou školu v místě bydliště. V roce 2004 matka znovu otěhotněla. Ale protože druhé dítě již bylo nechtěné, matka nejevila o dítě příliš velký zájem, poskytovala mu pouze základní péči. O chlapce se více staral jejich otec, který se jim věnoval. Když byl mladšímu chlapci

jeden rok, matka odešla s jiným mužem do zahraničí a podle posledních zpráv tam žije i nyní. Otec tak zůstal na veškerou péči o chlapce sám. Ze začátku mu vypomáhala sousedka. Svoji životní situaci ale těžce nesl a proto začal ve větší míře požívat alkohol, často se vracel domů v podnapilém stavu a děti také často zůstávaly bez dozoru. Kvůli jeho závislosti na alkoholu poté přišel o zaměstnání a dětem nevěnoval žádnou pozornost a péči. Sousedka proto tuto situaci oznámila na příslušný OSPOD. Sociální pracovníce na základě sociálního šetření zjistily, že děti žijí v prostředí, které je pro jejich další vývoj života nevhodné jak po stránce fyzické, tak i psychické. Kvůli závažnosti situace a ohrožení života chlapců soud rozhodl o svěření péče nezletilých chlapců do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc Klokánek. Proto byla v pobočce Fondu ohrožených dětí sepsána dohoda mezi otcem dětí a vedoucí zařízení alternativní ústavní péče Klokánek. Zde budou chlapci umístěni na dobu neurčitou na základě rozsudku Městského soudu v Brně.

Otcí byla doporučena protialkoholická léčebná kúra, kterou nastoupil, ovšem po několika týdnech léčby zanechal.

PŘIJETÍ DĚTÍ DO FOD - KLOKÁNEK

V době přijetí dětí do zařízení bylo chlapcům 8 a 6 let. Dle vedoucí zařízení probíhala adaptace chlapců velmi obtížně. Chlapci působili zanedbaným dojmem, byli pohublí a ze začátku odmítali komunikovat jak se zaměstnanci Klokánku, tak i s ostatními dětmi. Ve svém nízkém věku byli také zvyklí kouřit cigarety, což patrně byl jeden ze špatných příkladů, který si odnesli ze svého domova. Dle vedoucí zařízení si cigarety opatrovali z ulice, kde sbírali „nedopalky“. Zaměstnanci Klokánku si také povšimli, že se začaly ztrácet drobné věci a později také chlapce přistihli, jak si např. dávali pod tričko hračky a jiné drobné předměty. S chlapci si proto promluvili a později také proběhlo psychologické vyšetření. To ukázalo, že chlapci tyto krádeže provádí na základě své předchozí negativní zkušenosti, kdy vzhledem k tíživé finanční situaci rodiče nemohli chlapcům koupit takové hračky, jako měli jejich vrstevníci a chlapci měli tudíž strach a hračky si chtěli nechat pro sebe. Díky skvělému výchovnému působení „tet a strýců“ se tyto krádeže podařilo odstranit.

Ovšem u staršího z chlapců se objevil další nešvar. A tím bylo úmyslné pokálení. Zaměstnanci si s tím to z počátku nevěděli rady. Stávalo se to ve škole i doma. Chlapec byl podroben neurologickému vyšetření, které ale neukázalo žádný zdravotní problém. Pouze až z psychologického vyšetření vyplynulo, že je to úmyslné a to patrně z důvodu

toho, aby na sebe chlapec upozornil. Tento problém se podařilo odstranit také díky výchovnému působení a podnětnému prostředí tohoto zařízení.

SOUČASNÁ SITUACE

Dnes je staršímu chlapci téměř 15 let a mladšímu chlapci 12 let. Starší chlapec se jeví jako klidný, samostatný a bezproblémový. Těší na své budoucí studium na odborném učilišti. Jeho studijní výsledky jsou spíše podprůměrné, ale do školy chodí pravidelně a žádné kázeňské problémy nemá. Má přátelské vztahy s ostatními dětmi v Klokánku. Jeho nešvary z dětství se téměř podařilo překonat, jediný zlovyk, který mu zůstal je právě kouření.

Mladší chlapec navštěvuje 6. ročník základní školy. Jeho studijní výsledky jsou průměrné, do školy chodí rád, vytvořil si přátelské vztahy se svými spolužáky ve škole, s ostatními dětmi v Klokánku a také se zaměstnanci. Se zájmem pomáhá s úklidem domu nebo s pracemi na zahradě.

Jejich otec je stále silným alkoholikem, děti nenavštěvuje, ale dle sociálních pracovníků a vedoucích zařízení, je rád, že jsou děti v pořádku a vyrůstají v tomto láskyplném prostředí.

DOPORUČENÍ

Ze speciálně pedagogického hlediska bych doporučila i nadále oba chlapce ponechat v tomto zařízení, kde se jim dostává plnohodnotné péče a výchovy. Je zde zcela patrné, že chování chlapců se v Klokánku upravilo na tolik, že budou schopni se v budoucím životě stát samostatnými jedinci. Je to hlavně díky tomuto zařízení, které funguje jako běžná rodina a předává dětem tradiční hodnoty lidského života. Také je velmi důležité s chlapci více komunikovat, dát jim zpětnou vazbu o jejich chování. Pochválit je za to, co bylo dobré a promluvit si o případném nevhodném chování a o tom, jak to udělat příště jinak a lépe.

Rozhovory se zaměstnanci Klokánku

Doplňkovou metodou výzkumného šetření byly rozhovory se zaměstnanci Klokánku. Prostřednictvím nich jsme zjišťovali, jaký je pohled zaměstnanců na jejich

práci v Klokánku a jaký je vliv tohoto zařízení na vzájemné soužití jeho členů. Rozhovor je strukturovaný a obsahuje 9 otázek.

- 1) Proč jste se rozhodl/a k této práci?
- 2) Kolik dětí již zařízením prošlo?
- 3) Jaká byla adaptace dětí po příchodu do zařízení?
- 4) Jaké vzájemné vztahy panují mezi dětmi?
- 5) Jaký máte vztah s dětmi v zařízení?
- 6) Jste v kontaktu s dětmi, které již opustily zařízení (návrat do biologické rodiny)?
- 7) Jak jste reagoval/a, když dítě muselo opustit zařízení?
- 8) Projevoval se někdy u Vás syndrom vyhoření?
- 9) Jak hodnotíte svoji práci v tomto zařízení?

1) ROZHOVOR S VEDOUCÍ ZAŘÍZENÍ KLOKÁNEK

Vzdělání: Vysokoškolské, magisterské

Pracovní pozice: vedoucí zařízení Klokánek, na pozici 10 let

První otázka směřovala k motivaci k této práci. Vedoucí zařízení (paní R.) uvedla, že předtím než se stala zaměstnankyní Fondu ohrožených dětí, měli s manželem v pěstounské péči tři děti a podali žádost o další děti. Ta však byla zamítnuta s tím, že děti již mají hodně. I přes jejich stížnosti jim nebylo vyhověno. Poté se dozvěděli o možnosti zažádat o pěstounskou péči přes Fond ohrožených dětí, ale ani tato možnost nevyšla. Nakonec bylo paní R. nabídnuto, aby se stala zaměstnankyní Fondu ohrožených dětí. V roce 2006 založila rodinný Klokánek ve svém domě. Tehdy tento rodinný Klokánek patřil mezi první tři v ČR. „*Tak takhle jsem se k tomu dostala, kvůli tomu, že jsem chtěla pečovat o další děti,*“ sdělila paní R. Od té doby Klokánkem prošlo 42 dětí, nyní je v zařízení 9 dětí. Většina z dětí se vrátila zpět do své biologické rodiny, nebo odešli k příbuzným, jiní mezitím dovršili plnoletosti.

Adaptace dětí po příchodu do Klokánku je většinou bezproblémová. Až na některé děti, které se projevovaly agresivně, nebo naopak odmítaly navazovat kontakt, se všechny děti „*zaběhnou hned po příchodu a jsou s ostatními kamarádi*“. Děti prý mezi sebou vychází dobře a starší pomáhají mladším dětem. „*My jsme tady jedna velká rodina,*

trávíme spolu hodně času, jezdíme na výlety a děti mají k sobě parťáky. Ani se to nedělí na sourozence, všichni jsou prostě kamarádi a pomáhají si“, uvedla paní R.

S dětmi vychází dobře. *„Já jsem tady ta přísná a manžel je ten hodnější, ale s dětma jsme v pohodě, myslím. Mezi nikým neděláme žádné rozdíly.“* Děti je berou jako rodiče a autoritu. Ví, co si mohou dovolit a co zase ne.

S dětmi, které opustily zařízení, většinou v kontaktu není. Jen na pár výjimek. Některé děti se prý někdy ozvou samy. Paní R. ještě dodala: *„Ale občas si na ně vzpomenu a přemýšlím, kolik jim už je let.“* S rodiči dětí se snaží vycházet dobře a momentálně není s žádným z nich problém. Podle ní, se rodiče také snaží s ní vycházet podle svých možností.

Na otázku, jak reagovala, když dítě muselo opustit zařízení, paní R. odpověděla: *„Mně to dělá vždycky problém, i když vím, že je to neprofesionální.“* Podle ní, je nejhorší předávat dítě do péče jeho příbuznému, kterého dítě nikdy předtím nevidělo. Syndrom vyhoření se u paní R. prý nikdy neprojevoval.

Na poslední otázku, jak hodnotí svoji práci, paní R. odpověděla, že je ráda za tuto práci a může pomáhat ohroženým dětem. Dále uvedla: *„Snažím se děti vychovávat, jak nejlíp to jde, někdy je to ale velmi těžké.“*

2) ROZHOVOR S „DENNÍ TETOU“ V KLOKÁNKU

Vzdělání: Vysokoškolské, magisterské

Pracovní pozice: „denní teta“, sociální pracovnice, na pozici 5 let

Vzhledem k tomu, že „denní teta“ v Klokánku (slečna A.), je dcerou vedoucí zařízení, na první otázku, která směřovala k motivaci k této práci, odpověděla celkem jednoznačně: *„Vyplynulo to ze situace.“* Protože se jedná o „rodinný“ Klokánek, který zrovna procházel vnitřními změnami, a bylo zapotřebí dalšího zaměstnance, rozhodla se slečna A., že tuto pracovní nabídku přijme. V té době totiž končila vzdělání na Pedagogické fakultě, a protože v rodině žije a zná její fungování, bylo toto rozhodnutí na místě.

Dle jejích slov prošlo zařízením od začátku jeho činnosti kolem 40 dětí. Nebyla si však jistá. Tuto otázku nám přesně zodpověděla vedoucí zařízení.

Adaptace dětí po příchodu do zařízení prý byla u menších dětí bez větších problémů. U starších dětí je situace jiná. *„Starší děti to vnímají zase jinak, protože chápou*

danou situaci, že musí opustiti svoji rodinu“ sdělila slečna A. Celkově ale adaptace dětí po příchodu probíhala vždy v pořádku. Stejně tak vztahy mezi dětmi jsou bezproblémové. Děti si zde rozumí a navzájem si pomáhají. To, slečna A hodnotí jako nejdůležitější, že děti mezi sebou nesoupeří a vychází spolu.

S dětmi si slečna A. prý rozumí a vzájemný kontakt by hodnotila jako kamarádský. V kontaktu s dětmi, které již opustily zařízení, prý není.

Na otázku, jak reagovala, když dítě muselo zařízení opustit, odpověděla: *„Čistě profesionálně. Beru to tak, že vím, že jednou děti zařízení musí opustit.“*

Syndrom vyhoření se u ní prý snad ještě neprojevil. Svoji práci v tomto zařízení hodnotí spíše pozitivně: *„No, snad, doufám, že to dětem dá něco do života, že žijí v „běžné“ rodině.“* Jako úspěch hodnotí, když se děti mohou vrátit do své biologické rodiny. Bohužel, ale ne vždy je to možné

3) ROZHOVOR S „DENNÍM STRÝCEM“ V KLOKÁNKU

Vzdělání: Vysokoškolské, bakalářské

Pracovní pozice: „denní“ strýc“, na pozici 5 let

Na první otázku odpovídal „denní strýc“ (pan V.), který je taktéž synem vedoucí zařízení, podobně, jako slečna A. K práci se rozhodl z důvodu pedagogického zaměření studia na vysoké škole *„Bylo to v podstatě navázání na mé studium v praxi. Dalším důvodem byla výhoda práce z domova, bez potřeby delšího dojíždění do zaměstnání.“*

Dále odhadoval, že zařízením prošlo více jak 40 dětí. Na otázku týkající se adaptace dětí, odpověděl: *„Adaptace je samozřejmě proces individuální a je ovlivněn věkem a sociální zdatností každého jedince. Jedná-li se o dítě mladšího věku, myslím tedy kolem 2-10 let je adaptace na nové prostředí a neznámé osoby vždy složitější. Zejména má-li dítě silnou vazbu na své biologické rodiče.“* U starších dětí, je podle něj, možnost lépe pochopit vážnost situace a důvod jejich umístění na dobu nezbytně nutnou do zařízení Klokánek.

Vztahy mezi dětmi, jsou, dle jeho slov, ovlivněny povahou každého dítěte. Ale nemyslí si, že by byly špatné, spíše naopak. Jeho vztah s dětmi je spíše kamarádský. K tomu dále uvádí: *„Snažím se, aby děti měly pocit rodinného prostředí a ne pocit neosobní, jaký by mohly zažívat například v dětském domově.“*

K otázce, jak reagoval, když dítě muselo opustit zařízení, uvedl, že vzhledem k tomu, že Klokánek slouží na umístění dítěte na přechodnou dobu, je rád, když se dítě může vrátit do své biologické rodiny.

Syndrom vyhoření prý také zatím nepocítil. Svou práci hodnotí kladně. Baví jej, ale nemyslí si, že by byla jeho životní náplní.

5.4 Závěr výzkumného šetření

V závěru výzkumného šetření shrneme poznatky, které jsme zjistili. V následující tabulce jsou popsány nejzásadnější informace z případových studií jednotlivých dětí.

	<i>Důvody přijetí</i>	<i>Stav dítěte po přijetí</i>	<i>Současná situace</i>	<i>Doporučení</i>
<i>PS č. 1</i> <i>Chlapec</i>	Rodiče alkoholici, nepodnětné prostředí pro chlapce, fyzické týrání chlapce	Poněkud pohublý, agresivní chování	Mírné sklony k impulsivnímu chování, zdravý	Ponechat chlapce v zařízení co nejdélejší možnou dobu, přesun do jiného zařízení by mu mohl po psychické stránce uškodit
<i>PS č. 2</i> <i>Chlapec 1</i> <i>Chlapec 2</i> <i>Dívka</i>	Neschopnost matky pečovat o děti, poté ve výkonu trestu, nyní nezvěstná	Po zdravotní stránce v pořádku, bez problémů proběhlo začlenění do zařízení	Všechny děti jsou vyrovnané, spokojené, klidné Starší chlapec potřebuje pomoc při přípravě na vyučování	Ponechat děti v zařízení co nejdélejší možnou dobu a i nadále se dětem věnovat a komunikovat s nimi.
		Ze zdravotního hlediska v pořádku, bezproblémové začlenění do zařízení		
		Ze zdravotního hlediska v pořádku		
<i>PS č. 3</i> <i>Chlapec 1</i> <i>Dívka</i> <i>Chlapec 2</i>	Neschopnost matky pečovat o děti, podezření z týrání	Agresivní chování, užíval léky na uklidnění, bázlivý, nechtěl spolupracovat	Klidný, léky již neužívá	Ponechat děti v zařízení co nejdélejší možnou dobu, protože je viditelné

	chlapce ze strany otce	Apatická, nenavazovala kontakt, plačtivá Ze zdravotního hlediska v pořádku	Klidná, bystrá, komunikativní Spokojený, nebojí se komunikovat a navazovat kontakt	zlepšení psychického a fyzického stavu dětí.
PS č. 4 Chlapec 1 Chlapec 2	Matka dětí odešla od rodiny, otec je alkoholik, děti vyrůstaly v nevhodném prostředí.	Oba chlapci zanedbaní, pohublí, nekomunikovali, i přes nízký věk se u nich objevilo kouření, krádeže. U staršího chlapce úmyslné pokálení	Starší chlapec je klidný, samostatný, bezproblémový, přátelský Mladší chlapec je přátelský, komunikativní, rád chodí do školy	Ponechat v chlapce v zařízení co nejdéle možnou dobu, i nadále s chlapci více komunikovat a mluvit o jejich chování

Zde můžeme vidět, že důvody, pro které byly děti přijaty do Klokánku, byly vždy velmi závažné, ve většině případů to bylo nevhodné prostředí, alkoholismus jednoho nebo obou rodičů, nebo neschopnost matky pečovat o děti. V jednom případě byla matka odsouzena k trestu odnětí svobody a v dalším případě bylo podezření z týrání chlapce ze strany otce. Stav dětí při příchodu do zařízení, byl v některých případech bez problémů, v jiných se objevilo agresivní chování, nenavazování kontaktu, apatičnost. V jednom z případů se objevilo kouření a krádeže a úmyslné pokálení. V současné situaci jsou téměř všechny děti klidné, spokojené a komunikativní. Doporučení pro další práci s dětmi je ve všech případech stejné a to, ponechat děti v zařízení co nejdéle možnou dobu. Protože je zde viditelný velmi pozitivní vliv tohoto zařízení na děti. Dále je důležité s dětmi komunikovat a mluvit o jejich chování jak pozitivním, tak i negativním.

Při rozhovorech se zaměstnanci Klokánku, jsme zjistili, že jejich motivace k této práci byla u dvou zaměstnanců ovlivněna nabídkou práce přímo v místě bydliště. U vedoucího zařízení to byla láska k dětem a touze pomáhat. Všichni se shodli na tom, že děti mezi sebou mají dobrý vztah, rozumí si a navzájem si pomáhají. Oni sami s dětmi vychází také dobře, snaží se s nimi mít kamarádský vztah a navodit jim atmosféru běžné rodiny. Pokud dítě musí opustit zařízení, snaží se tuto situaci zvládnout profesionálně. Uvědomují

si, že toto zařízení slouží na umístění dětí na přechodnou dobu a že dítě jednou odejde. Pouze vedoucí zařízení se přiznala, že tyto situace nezvládá moc dobře, ačkoli si to uvědomuje. S dětmi, které již zařízení opustily, v kontaktu většinou nejsou. Všichni zaměstnanci svoji práci hodnotí kladně a za úspěch považují to, když se dítě může vrátit do své biologické rodiny.

Během našich návštěv v rámci výzkumného šetření, jsme také pozorovali běžný denní chod zařízení. Vždy zde panovala příjemná „rodinná“ atmosféra. Mladší děti si společně hrály doma nebo na zahradě, starší děti se připravovaly na vyučování nebo byly v zájmovém kroužku či pomáhaly, s čím bylo třeba. Pokud děti potřebovaly s něčím pomoci, obrátily se na „tetu“ nebo „strýce“ a ti jim vždy ochotně poradili. Zde můžeme vidět nezastupitelnost „rodinného“ Klokánku nad ústavní péčí, kde děti nikdy nepocítí atmosféru rodinného života, i přes sebelepší péči vychovatelů.

ZÁVĚR

Tato práce byla zaměřena na rodinnou alternativní péči Klokánek, který je provozován v bytě zaměstnanců Fondu ohrožených dětí. Proto byl zkoumán i vliv tohoto zařízení na vzájemné soužití jeho členů.

Cílem diplomové práce bylo popsat formy náhradní rodinné péče v České republice a prostřednictvím výzkumného šetření zkoumat rodinné alternativní ústavní zařízení Klokánek. Tento cíl se podařilo splnit. Aby byl naplněn hlavní cíl, bylo nutné nejprve splnit cíle dílčí. Proto je v první kapitole charakterizován současný legislativní systém v oblasti sociálně – právní ochrany dětí v České republice, který se opírá o zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí. Dále byly popsány úkoly státních institucí v oblasti sociálně – právní ochrany dětí. Druhá kapitola byla věnována náhradní rodinné péči, jejím formám a důvodům odebrání dítěte z biologické rodiny. Protože občas není nalezena vhodná náhradní rodina pro dítě, byla ve třetí kapitole uvedena problematika ústavní péče a zařízení, kam mohou být děti umístěny. Rozlišují se podle resortů, věku a také podle závažnosti výchovných problémů dětí. A konečně ve čtvrté kapitole byla popsána rodinná alternativní ústavní péče Klokánek, která je projektem Fondu ohrožených.

V praktické části práce bylo prostřednictvím výzkumného šetření zkoumáno rodinné alternativní zařízení Klokánek. Prostřednictvím případových studií bylo poukázáno na problematiku ohrožených dětí, které jsou umístěny v tomto zařízení. Doplnkovou metodou výzkumu byly strukturované rozhovory se zaměstnanci Klokánku. Otázky byly zaměřeny na jejich pohled na práci v tomto zařízení. Z jejich odpovědí bylo patrné, že tuto práci vnímají velice pozitivně. Hlavně proto, že cítí potřebu pomáhat ohroženým dětem, které tuto pomoc potřebují. Pokud by se totiž těchto dětí „klokání rodina“ neujala, byly by umístěny do ústavního zařízení.

Jsem velmi ráda, že jsem mohla prostřednictvím této práce nahlédnout na problematiku ohrožených dětí a blíže se seznámit s „rodinným“ Klokánkem. Uvědomila jsem si, že tato práce musí být na jednu stranu krásná, protože je pomáháno dětem, které jsou v situaci ohrožující jejich zdraví a život. Na druhou stranu je velice náročná, protože se zaměstnanci musí potýkat s různými těžkostmi, jako je například nesnadná adaptace nově přichozích dětí. Také odchod dětí ze zařízení musí být náročnou situací, pokud je dítě v zařízení delší dobu a byly vytvořeny určité citové vazby mezi ním a zaměstnanci,

protože život v Klokánku se podobá běžné rodině. Proto zaměstnanci mají můj velký obdiv, že se rozhodli k tomuto náročnému povolání. Bohužel se mezi námi najdou lidé, kteří tuto rodinu mohou odsuzovat. Vždyť přece vychovávají cizí děti, které nemají vychování nebo jsou dokonce jiného etnika. I taková je dnešní doba.

Věřím, že prostřednictvím této práce laická veřejnost pochopí důležitost tohoto zařízení a ocení obětavost zaměstnanců. Práce by se také mohla stát motivací pro ty, kdo uvažují o tom, že by se mohli stát náhradními rodiči.

SEZNAM POUŽITÝCH ODBORNÝCH ZDROJŮ

Odborná literatura

- BARVÍKOVÁ, Jana, PALONCYOVÁ, Jana. *Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc - umístování dětí, podmínky péče o děti, financování provozu*. Vyd.1. Praha:Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i., 2011. ISBN 978-80-7416-100-1
- BITTNER, P. HAVIGEROVÁ, J. *Děti z ústavů. Právní a psychologické dopady ústavní výchovy z pohledu ochrany rodiny a nejlepšího zájmu dítěte*. Liga lidských práv. Atron, 2005. 72 s. ISBN 978-80-903473-4-2. Dostupné také na www.llp.cz/wp-content/uploads/Deti_z_ustavu.pdf
- BUBLEOVÁ, Věduna a kol. *Otázky z oblasti pěstounské péče*. Praha: Sdružení SOS dětských vesniček, 2010. ISBN 978-80-86396-55-2
- BUBLEOVÁ, Věduna, VÁVROVÁ, Alena, VRÁNOVÁ, Lucie, FRANTÍKOVÁ, Jana. *Základní informace o náhradní rodinné péči*. Vyd. 1. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2011b, 1 CD-ROM. ISBN 978-80-87455-01-2.
- DUNOVSKÝ, Jiří, DYTRYCH, MATĚJČEK, Zdeněk a kol. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 1995. ISBN 80-7169-192-5
- DUNOVSKÝ, Jiří. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada Publishing, 1999. ISBN 8071692549
- GABRIEL, Zbyněk, NOVÁK, Tomáš. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN: 978-80-247-1788-3
- GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2010.. ISBN 978-80- 7315-185-0.
- HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-717-8303-X
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, ISBN 80- 7367-040-2
- CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4. JOŠT
- LEXOVÁ, Jana, PAZLAROVÁ, Hana, ŠTOKROVÁ, Terezie, MATOUŠEK, Oldřich. *Sborník dobré praxe. Kazuistiky z náhradních rodin*. Praha: Asociace náhradních rodin České republiky, o. s. 2013. ISBN 978-80-905600-0-0.

- MACELA, Miroslav. *Podrobný výklad některých ustanovení novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí od 1. 1. 2013*. Praha: Linde, 2012. ISSN 1212-866X
- MATĚJČEK, Zdeněk a kol. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-304-8.
- MATĚJČEK, Zdeněk a kol. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-637-3.
- MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál, 2013. ISBN: 978-80-262-0366-7
- MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha : Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.
- MATOUŠEK, Oldřich: *Slovník sociální práce*; II. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7376-368-0
- NOVOTNÁ, Věra a FEJT, Vladimír. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009. ISBN 978-80-86723-77-8.
- NOVOTNÁ, Věra, BURDOVÁ, Eva. *Zákon o sociálně právní ochraně. Komentář*, 3. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde, 2007. ISBN 978-80-86131-72-6.
- NOVOTNÁ, Věra, FEJT, Vladimír. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009. ISBN 978-80-86723-77-8.
- NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2014. ISBN 978-80-7263-914-4.
- NOŽÍŘOVÁ, Jana. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Linde, 2012. ISBN 978-80-8613191-7.
- PEMOVÁ, Tereza, PTÁČEK, Radek. *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-4317-2
- PIPEKOVÁ, Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno : Paido, 1998. ISBN 80-85931-65-6.
- PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2009. ISBN ISBN 978-80-7367-647-6.
- ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003, ISBN 80-861-3144-0.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0225-7

VOCILKA, Miroslav. *Dětské domovy v České republice*. Praha: Aula, 1999. ISBN 80-902667-6-2

ZEZULOVÁ, Dagmar. *Pěstounská péče a adopce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0065-9.

Legislativní dokumenty

Česko. Sdělení FMZV č. 104/1991 o sjednání úmluvy o právech dítěte. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1991. částka 22. [cit. 2016-04-01]. Dostupné také na: www.mvcr.cz/soubor/dokumenty-kriminalita-umluva-o-pravech-ditete-pdf.aspx

Česko. Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1992. Částka 1. [cit. 2016-04-01]. Dostupné také na: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>

Česko. Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1992. Částka 1. [cit. 2016-04-01]. Dostupné také na: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>

Česko. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999. Částka 111. [cit. 2016-03-29]. Dostupné také na: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-35>

Česko. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006. [cit. 2016-03-20] Dostupné také na: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>

Česko. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, In ÚZ č. 900 – Nový občanský zákoník 2014, Ostrava: Nakladatelství Sagit, a.s., 2012. 320s. ISBN 978-80-7208-920-8

Česko. Zákon č. 372/2011 Sb., zákon o zdravotních službách. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2011. [cit. 2016-03-25] Dostupné také na: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-372>

Internetové zdroje

BUBLEOVÁ, Věduna, VÁVROVÁ, Alena, FRANTÍKOVÁ, Jana, VANČÁKOVÁ, Martina. Průvodce náhradní rodinnou péčí [online] Středisko náhradní rodinné péče. Praha. 2010 [cit. 2016-04-12] Dostupné na: http://www.nahradnirodina.cz/files/File/pruvodce_NRP_2010.pdf

Deklarace práv dítěte. Informační centrum vlády [online]. 2009 [cit. 2016-04-01]. Dostupné z: http://icv.vlada.cz/assets/udalosti/Charta_detskych_prav.pdf

Fond ohrožených dětí [online] 2016 [cit. 2016-04-11] Dostupné z: <http://www.fod.cz/onas/archiv>

Fond ohrožených dětí: Klokánek [online] 2016 [cit. 2016-04-04]. Dostupné z WWW: <http://www.fod.cz/>

Fond ohrožených dětí: Naše činnost: Klokánek. [online] 2016 [cit. 2016-04-01]. Dostupné na: www: <http://www.fod.cz/nase-cinnost/klokank>

HELPER, Mary Edna., KEMPE, Ruth S., KRUGMAN, Richard. D. The Battered child [online]. 1999 [cit. 2016-04-13]. Dostupné na: http://books.google.cz/books?id=8_PRR8ukU8gC&printsec=frontcover&hl=cs&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

Koncepce péče o ohrožené děti a děti žijící mimo vlastní rodinu. [online] 2013 [cit. 2016-04-02] In: MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí, Dostupné na: www.mpsv.cz/files/clanky/3152/181006.pdf

Legislativa a systém sociálně-právní ochrany. [online]. 2013 [cit. 2016-04-03]. MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14304>.

Metodické doporučení MPSV č. 2/2010 pro postup orgánů sociálně-právní ochrany dětí při případové konferenci. [online]. 2010. vyd. Praha, 2010 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/9086/Metodika_pripadove_konference.pdf

Ministerstvo práce a sociálních věcí. Manuál k případovým konferencím. [online]. 2011. [cit. 2016-03-29]. Dostupné na: www.mpsv.cz/files/clanky/13087/manual.pdf

MPSV. *Informace k vybraným ustanovením zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění zákona č. 401/2012 Sb. k 21.12.2012.* [online]. MPSV, 2012 [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14511/Informace_1.pdf

SCHNEIBERG, F. Dětská centra – moderní forma komplexní péče o ohrožené děti [online]. *Pediatric pro praxi*, 2011 [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: <http://www.pediatricpropraxi.cz/pdfs/ped/2011/02/20.pdf>

SEZNAM POUŽÍVANÝCH ZKRATEK

ADD Attention Deficit Disorder (porucha pozornosti)

ADHD Attention Deficit Hyperaktivity Disorder, hyperaktivita s poruchou pozornosti

CAN Child Abuse and Neglect), tedy syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte,

DC Dětská centra

DD Dětský domov

DDŠ Dětský domov se školou

DÚ Diagnostický ústav

FOD Fond ohrožených dětí

IPOD Individuální plán ochrany dítěte

MPSV Ministerstvo práce a sociální věci

MŠMT Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy

MZ Ministerstvo zdravotnictví

OSPOD Orgán sociálně – právní ochrany dětí

OÚ ORP Obecní úřad obce s rozšířenou působností

PPP Pedagogicko – psychologická poradna

SPOD Sociálně – právní ochrana dětí

SVP Středisko výchovné péče

VÚ Výchovný ústav

ZDVOP Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Rozhovor s vedoucí zařízení Klokánek

Příloha č. 2: Rozhovor s „denní tetou“ v Klokánku

Příloha č. 3: Rozhovor s „denním strýcem“ v Klokánku

Příloha č. 1: Rozhovor s vedoucí zařízení Klokánek

1) Proč jste se rozhodl/a k této práci?

„V roce 2006 jsme měli s manželem tři děti v pěstounské péči a podávali jsme žádost o svěřeni dalších dětí do péče. Ale bylo nám řečeno, že děti už máme hodně a tu naši žádost zamítli. My jsme se odvolávali, ale nepomohlo to. Pak jsme se dozvěděli o možnosti zažádat o pěstounskou péči přes Fond ohrožených dětí, ale ani to nevyšlo. No, a pak mně bylo nabídnuto, abych si založila Klokánek. V té době jsme byli třetí rodinný Klokánek v Česku. Tak takhle jsem se k tomu dostala, kvůli tomu, že jsem chtěla pečovat o další děti.“

2) Kolik dětí již zařízením prošlo?

„Od toho roku 2006 už to bude 42 dětí, když počítám i těch devět co tady v současnosti je.“

3) Jaká byla adaptace dětí po příchodu dětí do zařízení?

„Většinou je to bez větších problémů, zaběhnou se hned po příchodu a jsou s ostatníma kamarádi. Občas se stane, že třeba hlavně ti menší mají strach navazovat kontakt a bojí se, nebo naopak se chovají agresivně. Ale to se časem zlepšuje, když vidí ty ostatní děti tady, tak se s nimi skamarádí.“

4) Jaké vzájemné vztahy panují mezi dětmi?

„Já myslím, že dobré. Jsme tady jedna velká rodina. Trávíme spolu hodně času, jezdíme na výlety a děti mají k sobě parťáky. Ani se to nedělí na sourozence. Všichni jsou prostě kamarádi a pomáhají si.“

5) Jaký máte vztah s dětmi v zařízení?

„Já se s nimi snažím vycházet dobře. Já jsem tady ta přísná a manžel je ten hodnější, ale s dětma jsme v pohodě, myslím. Mezi nikým neděláme žádné rozdíly. A děti nás berou jako rodiče. Ví, co si můžou dovolit a co zase ne.“

6) Jste v kontaktu s dětmi, které opustily zařízení?

„Spíše ne, jen s některýma. Oni se někteří někdy ozvou i sami. Ale občas si na ně vzpomenu a přemýšlím kolik jim už je let.“

7) Jak jste reagoval/a, když dítě muselo opustit zařízení? (návrat do biologické rodiny)

„Mě to vždycky dělá problém, i když vím, že je to neprofesionální. Nejhorší je, předávat dítě třeba některému z jeho příbuzných, kterého nikdy předtím nevidělo.“

8) Projevoval se u Vás někdy syndrom vyhoření?

„Já myslím, že ne a řekla bych, že to u mě nehrozí“

9) Jak hodnotíte svoji práci v tomto zařízení?

„Já jsem ráda, že tu práci můžu dělat a pomáhat těm dětem, když nikoho nemají. Ale někdy je to náročné. Snažím se děti vychovávat, jak nejlíp to jde, někdy je to ale velmi těžké.“

Příloha č. 2: Rozhovor s „denní tetou“ v Klokánku

1) Proč jste se rozhodl/a k této práci?

„Vyplynulo to ze situace. U nás se jedná o „rodinný“ Klokánek a díky vnitřním změnám v Klokánku, bylo potřeba, aby nastoupil na počet dětí další pracovník. Já jsem zrovna za měsíc státnicovala, vzdělání jsem splňovala a v rodině žiji, tak jsem tuto práci vzala.“

2) Kolik dětí již zařízením prošlo?

„Kolem 40 dětí.“

3) Jaká byla adaptace dětí po příchodu do zařízení?

„Myslím, že u menších dětí proběhlo bez problému. Starší děti to vnímají zase jinak, protože chápou danou situaci, že musí opustit svoji rodinu. Celkově adaptace ale probíhala v pořádku.“

4) Jaké vzájemné vztahy panují mezi dětmi?

„Dobré, rozumí si a navzájem i pomáhají.“

5) Jaký máte vztah s dětmi v zařízení?

„S dětmi si rozumím, vztah bych hodnotila i jako kamarádský.“

6) Jste v kontaktu s dětmi, které již opustily zařízení (návrat do biologické rodiny)?

„Ne nejsem.“

7) Jak jste reagoval/a, když dítě muselo opustit zařízení?

„Čistě profesionálně, беру to tak, že vím, že jednou děti zařízení musí opustit.“

8) Projevoval se někdy u Vás syndrom vyhoření?

„Snad ještě ne.“

9) Jak hodnotíte svoji práci v tomto zařízení?

„No, snad doufám, že to dětem dá něco do života, že žijí v „běžné“ rodině. Tak snad spíše pozitivně ji hodnotím. Jako úspěch hodnotím, když se mohou vrátit do své biologické rodiny, ne vždy je to ale možné.“

Příloha č. 3: Rozhovor s „denním strýcem“ v Klokánku

1) Proč jste se rozhodl/a k této práci?

„K této práci jsem se rozhodl z důvodu svého zaměření na vysoké škole. Bylo to v podstatě navázání na mé studium v praxi. Dalším důvodem byla výhoda práce z domova, bez potřeby delšího dojíždění do zaměstnání.“

2) Kolik dětí již zařízením prošlo?

„Odhadem více jak 40.“

3) Jaká byla adaptace dětí po příchodu do zařízení?

„Adaptace je samozřejmě proces individuální a je ovlivněn věkem a sociální zdatností každého jedince. Jedná-li se o dítě mladšího věku, myslím tedy kolem 2-10 let je adaptace na nové prostředí a neznámé osoby vždy složitější. Zejména má-li dítě silnou vazbu na své biologické rodiče. U dětí starších je možnost lépe pochopit vážnost situace a důvod jejich umístění na dobu nezbytně nutnou do zařízení Klokánek.“

4) Jaké vzájemné vztahy panují mezi dětmi?

„Vztahy mezi dětmi jsou ovlivněny povahou každého dítěte. Nemyslím si však, že by byly špatné, spíš naopak.“

5) Jaký máte vztah s dětmi v zařízení?

„Můj vztah je spíše kamarádský, snažím se, aby děti měly pocit rodinného prostředí a ne pocit neosobní, jaký by mohly zažívat například v dětském domově.“

6) Jste v kontaktu s dětmi, které již opustily zařízení (návrat do biologické rodiny)?

„V kontaktu nejsem s žádným z nich.“

7) Jak jste reagoval/a, když dítě muselo opustit zařízení?

„Klokánek je zařízení pro umístění dítěte na přechodnou dobu, tedy jsem rád, že dítě se může vrátit zpět k biologickým rodičům.“

8) Projevoval se někdy u Vás syndrom vyhoření?

„Nepocítil jsem.“

9) Jak hodnotíte svoji práci v tomto zařízení?

„Svoji práci hodnotím kladně, celkem mě baví, ale nemyslím si, že tahle profese bude mojí životní náplní.“